

THE CROSS BORDERER

2024

Interreg

Co-funded by
the European Union

NEXT Poland – Ukraine

KU NOWYM WYZWANIAM ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ

wywiad
z Konradem Wojnarowskim

*To wyjątkowy
moment*

інтерв'ю

з Конрадом Войнаровським

*Це винятковий
момент*

*W kierunku integracji
europejskiej*

rozmowa
z Ihorem Yaremenką

*В напрямку до
європейської
інтеграції*

розмова
з Ігорем Яременком

KU NOWYM WYZWANIAM | ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ

To wyjątkowy moment – wywiad z Konradem Wojnarowskim Це винятковий момент – інтерв'ю з Конрадом Войнаровським.....	4
W kierunku integracji europejskiej – rozmowa z Ihorem Yaremenką В напрямку до європейської інтеграції – розмова з Ігорем Яременком.....	8
27+, czyli przyszłość Programu 27+, тобто майбутнє Програми.....	11

W PROGRAMIE | У ПРОГРАМІ

Rok 2024 w Programie 2024 рік у Програмі.....	12
Do celu z przeszkodami До мети через перешкоди.....	14
Dwa łuki statystyki Два ковтки статистики.....	15
Pierwsze projekty Programu 2021-2027 podpisane! Підписано перші проекти в рамках Програми 2021-2027!.....	16

PROMOCJA PROGRAMU | ПРОМОЦІЯ ПРОГРАМИ

Wędrujemy wspólnym szlakiem Мандруймо спільним шляхом!.....	18
Kapitalizacja, czyli... ? Капіталізація, чи...?.....	22
Pogranicze naszym wspólnym domem Прикордоння – наш спільний дім.....	23
„Zdrowie, ile cię cenić trzeba” «...Здоров'я! яке ти дороге».....	24
FACE to FACE – cytaty roku цитати року.....	27

PORTRETY REGIONÓW | ПОРТРЕТИ РЕГІОНІВ

Obwód iwanofrankiowski Івано-Франківська область.....	28
Program potężnym narzędziem rozwoju Програма – потужний інструмент для розвитку.....	30
Obwód iwanofrankiowski – projekty Івано-Франківська область – проекти.....	32
Województwo mazowieckie Мазовецьке воєводство.....	34
Współpraca ponad granicami Співпраця понад кордони.....	36
Województwo mazowieckie – projekty Мазовецьке воєводство – проекти.....	38

KALEJDOSKOP | КАЛЕЙДОСКОП

Śladami Gotów Слідами Готів.....	40
Quiz geograficzny Географічна вікторина.....	43

Drodzy Przyjaciele!

W imieniu instytucji programowych, a szczególnie Wspólnego Sekretariatu i naszego Oddziału we Lwowie, chciałbym serdecznie podziękować wszystkim osobom, dzięki którym Interreg NEXT Polska – Ukraina uczynił znaczne postępy w 2024 roku. Przyznane przez Komitet Monitorujący dotacje zaczęły już pracować dla mieszkańców regionów przygranicznych poprzez zakontraktowane projekty z priorytetu ZDROWIE, następnie z priorytetu ŚRODOWISKO. Pełnoskalowa agresja Rosji na Ukrainę trwa już ponad 1000 dni. Mimo trudności i obaw, partnerzy z obu stron granicy rozpoczęli wspólne działania, a Instytucja Zarządzająca dokonała certyfikacji pierwszych wydatków. Jasnym punktem na mapie mijającego roku było także kolejne spotkanie młodzieży z Polski i Ukrainy w ramach Dnia Współpracy Europejskiej.

Wchodzimy z nadzieją w 2025 rok. Dużą rolę do odegrania będą miały oba Fundusze Małych Projektów. Badania pokazały, że mikroprojekty odgrywają istotną rolę w integracji lokalnej społeczności. Będziemy wspierać zarówno polskiego, jak i ukraińskiego operatora Funduszu w szybkim uruchomieniu naboru wniosków. Zależy nam bardzo także na rozdzieleniu budżetu Programu na pozostałe duże projekty infrastrukturalne, które mogą poprawić między innymi stan infrastruktury drogowej i kolejowej. Będziemy cieszyć się z każdego efektu współpracy, tym bardziej, że bazujemy na tych samych rozporządzeniach Komisji Europejskiej, co programy na wewnętrznych granicach Unii Europejskiej. Będziemy wspierać obwody ukraińskie na ich dalszej europejskiej drodze, a za nami już ważne konsultacje i spotkania dotyczące kolejnej edycji Programu po 2027 roku. Zatem do dzieła!

Andrzej Słodki
Kierownik Wspólnego Sekretariatu
Programu Interreg NEXT Polska – Ukraina
2021-2027

Дорогі Друзі!

Від імені програмних установ, особливо Спільного секретаріату та нашого Представництва у Львові, я хотів би щиро подякувати всім особам, завдяки яким програма Interreg NEXT Польща – Україна досягла значного прогресу у 2024 році. Гранти, надані Моніторинговим комітетом, вже почали працювати для мешканців прикордонних регіонів через реалізацію проєктів з пріоритету ЗДОРОВ'Я, а згодом із пріоритету ДОВКІЛЛЯ. Повномасштабна агресія Росії проти України триває вже понад 1000 днів. Незважаючи на труднощі та занепокоєння, партнери по обидва боки кордону розпочали спільну роботу, а Орган управління сертифікував перші витрати. Яскравою точкою на карті року, що минає, стала також чергова зустріч молоді з Польщі та України в рамках Дня європейської співпраці.

У 2025 рік ми входимо з надією. Обидва Фонди малих проєктів відіграватимуть важливу роль. Дослідження показали, що мікропроєкти мають важливу роль в інтеграції місцевих громад. Ми будемо підтримувати як польських, так і українських операторів Фонду у швидкому запуску конкурсів заявок. Ми також дуже зацікавлені в розподілі бюджету Програми на інші великі інфраструктурні проєкти, які можуть покращити, серед іншого, стан дорожньої та залізничної інфраструктури. Ми будемо раді кожному результаті співпраці, тим більше, що ми базуємося на тих же правилах Європейської Комісії, що і програми на внутрішніх кордонах Європейського Союзу. Ми будемо підтримувати українські області на їхньому подальшому європейському шляху, а важливі консультації та зустрічі щодо наступної редакції Програми після 2027 року вже позаду. Тож берімося до роботи!

Андрей Слодкий
Керівник Спільного секретаріату
Програми Interreg NEXT Польща – Україна
2021-2027

TO WYJĄTKOWY MOMENT

wywiad z wiceministrem
Konradem Wojnarowskim,
Podsekretarzem Stanu
w Ministerstwie Funduszy
i Polityki Regionalnej RP
(Instytucja Zarządzająca)

CROSSBORDERER: Jak ocenia Pan rolę programów transgranicznych na tle innych programów UE?

KONRAD WOJNAROWSKI: W odróżnieniu od innych programów, Interreg skupia się na lokalnych i regionalnych inicjatywach, które mają bezpośredni wpływ na życie mieszkańców. Właśnie na tym poziomie tworzą się najsilniejsze więzi, które są podstawą późniejszych trwałych relacji między narodami. Współpraca transgraniczna jest szczególnie istotna na obszarach przygranicznych, które mierzą się z wyzwaniami wynikającymi ze specyficznego położenia – mniejszym zaludnieniem, ograniczoną możliwością inwestycji, utrudnionym dostępem do usług publicznych. Programy Interreg pomagają niwelować te dysproporcje, wspierając wszechstronny rozwój tych regionów.

Warto zauważyć, że rola Interreg nie ogranicza się do inwestycji infrastrukturalnych, choć te są istotnym elementem finansowanych działań. Programy stanowią „mosty” między społeczeństwami, wspierając rozwój społeczny, gospodarczy i kulturowy. Ułatwiają współpracę pomiędzy różnorodnymi podmiotami – od samorządów po organizacje pozarządowe – co pozwala na skuteczniejsze odpowiadanie na potrzeby lokalnych społeczności, które mogą wspólnie rozwiązywać problemy i tworzyć nowe możliwości gospodarcze. W ten sposób, mieszkańcy pogranicza aktywnie kształtują swoją przyszłość, jednocześnie przyczyniając się do rozwoju całej Unii Europejskiej.

Transgraniczny program Interreg NEXT Polska – Ukraina skupia się na współpracy z Ukrainą, która dąży do integracji z UE. Pełni zatem kluczową rolę w budowaniu spójności terytorialnej Europy. Działania podejmowane w ramach Programu odpowiadają na konkretne

ЦЕ ВИНЯТКОВИЙ МОМЕНТ

*інтерв'ю з Конрадом
Войнаровським, віце
міністром, заступником
державного секретаря
Міністерства фондів та
регіональної політики
Польщі (Орган управління)*

CROSSBORDERER: Як ви оцінюєте роль транскордонних програм у порівнянні з іншими програмами ЄС?

КОНРАД ВОЙНАРОВСЬКИЙ: На відміну від інших програм, Interreg зосереджується на місцевих та регіональних ініціативах, які безпосередньо впливають на життя мешканців. Саме на цьому рівні формуються найміцніші зв'язки, які є основою для подальших довготривалих відносин між народами. Транскордонне співробітництво є особливо важливим для прикордонних територій, які стикаються з проблемами через своє специфічне розташування: менша кількість населення, обмежені можливості для інвестування, складний доступ до державних послуг. Програми Interreg допомагають виправити ці дисбаланси, підтримуючи всебічний розвиток цих регіонів.

Варто зазначити, що роль Interreg не обмежується інвестиціями в інфраструктуру, хоча вони є важливим елементом фінансованих заходів. Програми є «мостами» між суспільствами, сприяючи соціальному, економічному та культурному розвитку. Вони полегшують співпрацю між різними суб'єктами: від органів місцевого самоврядування до неурядових організацій для ефективнішого реагування на потреби місцевих громад, які можуть працювати разом над вирішенням проблем і створенням нових економічних можливостей. Таким чином мешканці прикордоння активно формують своє майбутнє, роблячи внесок у розвиток усього Європейського Союзу.

Транскордонна програма Interreg NEXT Польща-Україна фокусується на співпраці з Україною, яка прагне до інтеграції в ЄС. Таким чином, вона

potrzeby po obu stronach granicy, przyczyniając się do budowania stabilności i bezpieczeństwa w tym regionie, rozwiązywania wspólnych problemów i eksplorowania wspólnych potencjałów.

”

Warto zauważyć, że rola Interreg nie ogranicza się do inwestycji infrastrukturalnych, choć te są istotnym elementem finansowanych działań. Programy stanowią „mosty” między społeczeństwami, wspierając rozwój społeczny, gospodarczy i kulturowy.

”

Wnioskodawcy oceniają, że programy Interreg należą do najtrudniejszych w aplikowaniu i realizacji. Co można zrobić, by to uprościć?

Rzeczywiście, programy Interreg są postrzegane jako wymagające, głównie z powodu ich międzynarodowego charakteru, który wiąże się z dodatkowymi wyzwaniem koordynacyjnymi i administracyjnymi. Współpraca transgraniczna wymaga dostosowania harmonogramu realizacji projektu i całego partnerstwa do specyfiki, w której podmioty z poszczególnych krajów muszą działać w zgodzie z przepisami krajowymi, które często bywają odmienne. Proces realizacji projektu jest skomplikowany już na etapie przygotowywania i składania wniosku, co dla mniejszych podmiotów, takich jak samorządy lokalne czy organizacje pozarządowe, jest szczególnie trudne.

Planujemy nowe ułatwienia realizacji projektu w programie. Po pierwsze, chcielibyśmy uprościć procedurę aplikacyjną. Możliwość składania wniosków o dofinansowanie w formule online okazała się dużym usprawnieniem, nie tylko dla wnioskodawców, ale również dla instytucji programowych. Z pewnością, w programach 2027+ będziemy dążyć do jeszcze bardziej przyjaznego i funkcjonalnego systemu. Nadal będziemy rozwijać ofertę szkoleń i konsultacji dla beneficjentów, które wspierają mniej doświadczonych wnioskodawców.

Kolejnym ważnym krokiem jest harmonizacja procedur, zwłaszcza w zakresie finansów i dokumentacji związanej z rozliczeniem projektów. Na pewno akcesja Ukrainy do UE uprości realizację projektów, dzięki harmonizacji systemów prawnych. Przyczyni się do zmniejszenia barier administracyjnych i prawnych, które obecnie są wyzwaniem dla wnioskodawców z obu krajów.

Warto podkreślić, że w Interreg NEXT Polska – Ukraina funkcjonuje szereg innowacyjnych rozwiązań jak

widziane kluczową rolę w rozbudowie terytorialnej zгуртованості Європи. Заходи, що проводяться в рамках Програми, відповідають на конкретні потреби по обидва боки кордону, сприяючи розбудові стабільності та безпеки в регіоні, вирішенню спільних проблем та дослідженню спільного потенціалу.

За оцінками заявників, програми Interreg є одними з найскладніших у поданні заявок та реалізації. Що можна зробити, щоб спростити цей процес?

Дійсно, програми Interreg сприймаються як складні, головним чином через їхній міжнародний характер, що передбачає додаткову координацію та адміністративні виклики. Транскордонне співробітництво вимагає адаптації плану реалізації проекту та всього партнерства до специфіки, в якій суб'єкти з окремих країн повинні працювати відповідно до національних норм, які часто відрізняються. Процес реалізації проекту ускладнюється вже на етапі підготовки та подання заявки, що особливо важко для невеликих суб'єктів, таких як місцеві органи влади або неурядові організації.

Ми плануємо нові шляхи полегшення реалізації проектів у Програмі. По перше, ми хотіли б спростити процедуру подання заявок. Можливість подавати грантові заявки онлайн виявилася значним покращенням не лише для заявників, але й для програмних установ. Безумовно, у програмах 2027+ ми будемо прагнути до ще зручнішої та функціональнішої системи. Ми продовжуватимемо розвивати пропозиції навчання та консультацій для бенефіціарів, які підтримують менш досвідчених заявників. Іншим важливим кроком є узгодження процедур, особливо у сфері фінансів та документації, пов'язаної зі звітуванням проєктів. Вступ України до ЄС, безумовно, спростить реалізацію проєктів завдяки гармонізації правових систем, допоможе зменшити адміністративні та правові бар'єри, з якими наразі стикаються заявники з обох країн. Варто зазначити, що Interreg NEXT Польща – Україна має ряд інноваційних рішень, такі як можливість використання авансових платежів, що дозволяє раніше виділити кошти на реалізацію та полегшити управління проєктом з самого початку. Ми будемо прагнути зберегти цей та інші механізми в майбутньому.

Західна Україна та все польсько українське прикордоння прийняли мільйони біженців, постраждала також прикордонна інфраструктура. У світлі цих обставин, яким, на Вашу думку, має бути майбутній бюджет та форма Програми Interreg NEXT Польща – Україна?

У перші тижні російської агресії проти України польські прикордонні регіони продемонстрували велику солідарність, прийнявши мільйони біженців. Наша Програма також підтримала Україну в цей

np. możliwość korzystania z zaliczek, co pozwala na wcześniejsze uruchomienie funduszy i ułatwia zarządzanie projektem od samego początku. Będziemy dążyć do tego, by ten i inne mechanizmy zostały utrzymane w przyszłości.

Zachodnia Ukraina i całe polsko ukraińskie pogranicze przyjęło miliony uchodźców, ucierpiało też przygraniczna infrastruktura. W świetle tych okoliczności, jaki, Pana zdaniem, powinien być przyszły budżet i kształt Programu Interreg NEXT Polska Ukraina?

W pierwszych tygodniach rosyjskiej agresji na Ukrainę, polskie regiony przygraniczne wykazały się ogromną solidarnością, przyjmując miliony uchodźców. Nasz program również wspierał Ukrainę w tym trudnym okresie, przeznaczając niemal 1 mln euro na poprawę ochrony zdrowia i bezpieczeństwa uchodźców, zakup środków pierwszej potrzeby oraz naukę języka polskiego. Dodatkowo zakontraktowaliśmy projekty pomocowe, w 100% finansowane ze środków UE, o wartości ponad 4,5 mln euro. Środki te obejmowały zakup karet pogotowia, sprzętu medycznego, agregatów prądotwórczych oraz pomoc psychologiczną i wsparcie obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Program Interreg NEXT Polska Ukraina powstał już w realiach wojennych, a dzięki wsparciu KE jego budżet wzrósł do rekordowych 214 mln euro. Mimo tego, potrzeby wciąż znacznie przewyższają możliwości, o czym świadczą choćby liczba i wartość złożonych wniosków o dofinansowanie.

W przyszłej edycji Programu chcemy uzyskać co najmniej porównywalne środki z Unii. Umożliwiłoby to odbudowę i modernizację infrastruktury przygranicznej, w tym dróg i kolei, usług komunalnych i opieki zdrowotnej, a także modernizację przejść granicznych. Regiony przygraniczne zyskały znaczenie strategiczne i gospodarcze, dlatego zapewnienie im odpowiedniej infrastruktury jest kluczowe dla zachowania stabilności w regionie. Program powinien również stać się bardziej elastyczny, aby szybko reagować na zmieniające się potrzeby. Można rozważyć wprowadzenie „szybkiej ścieżki” dla projektów będących odpowiedzią na sytuacje kryzysowe oraz rezerwy finansowej w budżecie programu, którą można by uruchomić w krótkim czasie.

Jest to wyjątkowy moment, by wzmocnić współpracę między naszymi krajami i zapewnić regionom przygranicznym narzędzia niezbędne do przetrwania oraz dalszego rozwoju w obliczu nadzwyczajnych wyzwań.

складний період, виділивши майже 1 мільйон євро на покращення здоров'я та безпеки біженців, придбання предметів першої необхідності та вивчення польської мови. Крім того, ми уклали контракти на проекти допомоги вартістю понад 4,5 млн. євро, які на 100% фінансуються з фондів ЄС. Ці кошти були спрямовані на придбання автомобілів швидкої допомоги, медичного обладнання, генераторів, а також на психологічну допомогу та підтримку громадян України, які перебувають у Польщі.

Програма Interreg NEXT Польща – Україна була створена вже в реаліях війни і за підтримки ЄК її бюджет зріс до рекордних 214 мільйонів євро. Незважаючи на це, потреби все ще значно перевищують можливості, про що свідчить кількість та вартість поданих заявок на фінансування.

”
Варто зазначити, що роль Interreg не обмежується інвестиціями в інфраструктуру, хоча вони є важливим елементом фінансованих заходів. Програми є «мостами» між суспільствами, сприяючи соціальному, економічному та культурному розвитку.

”
У майбутньому програмному періоді ми хочемо отримати принаймні співставні кошти з ЄС. Це дозволило б реконструювати та модернізувати прикордонну інфраструктуру включно з автомобільними та залізничними шляхами, муніципальними службами та охороною здоров'я, а також модернізацією пунктів пропуску через кордон. Прикордонні регіони стали стратегічно та економічно важливими, тому забезпечення їх належною інфраструктурою є ключем до підтримки стабільності в регіоні. Програма також повинна стати більш гнучкою, щоб швидко реагувати на мінливі потреби. Варто розглянути можливість запровадження «швидкого треку» для проектів, що реагують на кризові ситуації, а також створення фінансового резерву в бюджеті Програми, який можна було б активувати в найкоротші терміни.

Це винятковий момент для зміцнення співпраці між нашими країнами та надання прикордонним регіонам інструментів, необхідних для виживання та подальшого розвитку в умовах надзвичайних викликів.

W KIERUNKU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

rozmowa z Ihorem Yaremenką,
Zastępcą Sekretarza Stanu
w Gabinecie Ministrów Ukrainy

CROSSBORDERER: Co uważa Pan za główne osiągnięcia projektów poprzednich perspektyw finansowych Programu Współpracy Transgranicznej w zakresie wzmacniania potencjału społeczności lokalnych?

IHOR YAREMENKO: Program Współpracy Transgranicznej Polska – Ukraina realizowany od ponad 20 lat jest ważnym elementem rozwoju naszych regionów przygranicznych. W tym czasie partnerzy ukraińscy, w szczególności samorządy lokalne, osiągnęli znaczące rezultaty. Obejmują one udaną realizację setek projektów, które przywróciły przejścia graniczne i infrastrukturę drogową, zbudowały i zmodernizowały szpitale, usprawniły służby ratunkowe, odnowiły obiekty dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz wdrożyły projekty mające na celu poprawę sytuacji ekologicznej. Umożliwiło to przyciągnięcie wielomilionowych inwestycji, utworzenie tysięcy miejsc pracy i podniesienie poziomu życia mieszkańców regionów.

Udział w Programie to nie tylko szansa na pozyskanie dodatkowych środków finansowych, ale także ważny czynnik wzmacniania przyjaznych relacji polsko ukraińskich, a także zdobywania przez Ukrainę doświadczenia i możliwości na drodze do pełnego członkostwa w UE. Biorąc pod uwagę wyzwania związane z pełnoskalową inwazją Rosji na Ukrainę, programy współpracy UE pozostają wiarygodnym źródłem finansowania rozwoju infrastruktury w społecznościach ukraińskich i przyspieszenia powojennej odbudowy na najbardziej dotkniętych obszarach. Jednak, aby kontynuować wdrażanie takich projektów, społeczności potrzebują nowej wiedzy, umiejętności i doświadczenia, które może zapewnić Unia Europejska. Wysoko doceniamy

wkład Programu w rozwój polsko ukraińskiej współpracy transgranicznej i cieszymy się z rosnącego zainteresowania nim z każdym okresem programowania.

W jaki sposób regiony Ukrainy uczestniczące w programie Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021 2027 mogą stać się platformą wymiany doświadczeń z innymi ukraińskimi regionami w ramach programów Interreg?

W programie Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021 2027 uczestniczy sześć obwodów Ukrainy: wołyński, zakarpacki, iwanofrankiowski, lwowski, tarnopolski i rówieński. Są to regiony, które mają już duże doświadczenie w przygotowywaniu i wdrażaniu międzynarodowych projektów pomocy technicznej. Wierzymy, że dzielenie się tą wiedzą jest niezwykle cenne, zwłaszcza teraz, gdy Ukraina aktywnie rozszerza swoją obecność w unijnych programach współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej. Na przykład programy takie jak Danube Regional Programme, Interreg Europe i URBACT zostały otwarte dla wszystkich regionów Ukrainy. Sekretariat Gabinetu Ministrów Ukrainy pełniący funkcję Instytucji Krajowej systematycznie organizuje wydarzenia informacyjne, podczas których informujemy potencjalnych uczestników o możliwościach programów Interreg i zapraszamy doświadczonych partnerów do dzielenia się swoimi zaleceniami dotyczącymi budowania skutecznych partnerstw, przygotowywania i wdrażania projektów. Widzimy, że zainteresowanie tymi programami dynamicznie rośnie, co znajduje odzwierciedlenie

В НАПРЯМКУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

розмова з Ігорем Яременком,
заступником Державного
секретаря Кабінету
Міністрів України

залишаються надійним джерелом фінансування для розвитку інфраструктури українських громад та пришвидшення післявоєнного відновлення найбільш постраждалих територій. Однак для подальшої реалізації таких проєктів громади потребують нових знань, навичок та досвіду, які може надати Європейський Союз.

Ми високо цінуємо внесок Програми у розвиток польсько українського транскордонного співробітництва та з радістю спостерігаємо зростання інтересу до неї з кожним програмним періодом.

Як регіони України, що беруть участь у Програмі Interreg NEXT Польща – Україна 2021 2027, можуть стати платформою для передання досвіду іншим українським регіонам у рамках програм Interreg?

У рамках програми Interreg NEXT Польща – Україна 2021 2027 учасниками є шість областей України: Волинська, Закарпатська, Івано Франківська, Львівська, Тернопільська та Рівненська. Це регіони, які вже мають значний досвід у підготовці та реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги. Ми вважаємо, що обмін цими знаннями є надзвичайно цінним, особливо зараз, коли Україна активно розширює свою присутність у програмах транскордонного, транснаціонального та міжрегіонального співробітництва ЄС. Наприклад, такі програми як Дунайська регіональна програма, Interreg Europe та URBACT стали відкриті для всіх регіонів України.

Секретаріат Кабінету Міністрів України, який виконує функції Національного органу управління, систематично організовує інформаційні заходи, де ми інформуємо потенційних учасників про можливості програм Interreg та запрошуємо досвідчених партнерів поділитися своїми рекомендаціями щодо побудови ефективного партнерства, підготовки та

 CROSSBORDERER: Які основні здобутки проєктів попередніх фінансових перспектив Програми транскордонного співробітництва Ви вважаєте визначальними у підсиленні потенціалу місцевих громад?

ІГОР ЯРЕМЕНКО: Програма транскордонного співробітництва між Польщею та Україною, що триває вже понад 20 років, є важливою складовою розвитку наших прикордонних регіонів. За цей час українські партнери, зокрема органи місцевого самоврядування, досягли значних результатів. Серед них – успішна реалізація сотень проєктів, у рамках яких були відновлені пункти пропуску та дорожня інфраструктура, побудовано та модернізовано лікарні, покращено діяльність екстрених служб, відновлено пам'ятки культурної та історичної спадщини, реалізовано проєкти з метою покращення екологічної ситуації. Це дозволило залучити мільйони євро інвестицій, створити тисячі робочих місць та підвищити рівень життя людей в регіонах.

Участь у Програмі – це не лише можливість залучення додаткового фінансування, а й важливий чинник як зміцнення польсько українських дружніх стосунків, так і набуття Україною досвіду та спроможностей на шляху до повноправного членства в ЄС. З огляду на виклики, спричиненні повномасштабним вторгненням Росії на територію України, програми співробітництва ЄС

w rosnącej liczbie uczestników naborów wniosków. Dlatego cieszymy się, że możemy być koordynatorem tego procesu i wspierać regiony w realizacji ich inicjatyw.

Przykładowo, w październiku zorganizowaliśmy wydarzenie online poświęcone obchodom Dnia Współpracy INTERREG. Głównym celem było poinformowanie zainteresowanych stron o możliwościach uczestnictwa w programach Interreg oraz zapewnienie naszym partnerom okazji do podzielenia się własnymi doświadczeniami w zakresie współpracy. W wydarzeniu wzięło udział ponad 800 uczestników, co po raz kolejny potwierdziło znaczenie dzielenia się wiedzą z nowymi regionami, które właśnie przystąpiły do programów Interreg. Planujemy również zorganizować nowe wydarzenia dla potencjalnych uczestników i dla zwycięzców konkursów, co pomoże zapewnić wysoką jakość realizacji projektów i dalszy rozwój współpracy między Ukrainą a UE.

Jak Instytucja Krajowa Programu postrzega swoją rolę w rozwoju współpracy transgranicznej regionów w ramach programów Interreg i reagowaniu na wyzwania dnia dzisiejszego w kontekście przystąpienia Ukrainy do UE?

Dziś bardziej niż kiedykolwiek Ukraina demonstruje wolę trzymania się wartości europejskich. Droga do członkostwa w Unii Europejskiej to nie tylko wielka odpowiedzialność, ale także szansa dla każdej ukraińskiej społeczności i każdego regionu naszego kraju. Wraz z uzyskaniem statusu kandydata do członkostwa w Unii Europejskiej i rozpoczęciem negocjacji akcesyjnych, przed Ukrainą otworzyły się nowe perspektywy i możliwości, w szczególności w zakresie korzystania z unijnych instrumentów finansowych i funduszy dla krajów kandydujących.

Polityka spójności UE, a w szczególności program Interreg stanowi ważną część naszego podejścia do członkostwa w UE. Polityka ta ma na celu wspólne podejmowanie bieżących wyzwań i otwiera perspektywę wymiany doświadczeń, przyciągania środków finansowych i budowania potencjału na poziomie lokalnym i krajowym. Pomimo wyzwań związanych z inwazją Rosji na Ukrainę na pełną skalę, nadal pracujemy nad wdrożeniem istniejących programów i staramy się rozszerzyć nasz udział w nowych programach UE.

W naszej pracy mamy trzy główne cele. Po pierwsze, zapewnienie skutecznej komunikacji między organami zarządzającymi programami a ukraińskimi uczestnikami. Po drugie, szybkie rozwiązywanie bieżących wyzwań, które pojawiają się w trakcie realizacji projektów. I wreszcie, przyciągnięcie nowych partnerów do udziału w programach unijnych. Pozwoli to Ukrainie jak najefektywniej wykorzystać europejskie możliwości i pewnie zmierzać w kierunku integracji europejskiej.

realizacji projektów. Mi baczimo, що зацікавленість у цих програмах стрімко зростає, що відображається у збільшенні кількості учасників конкурсів проектних пропозицій. Тому нам надзвичайно приємно бути координатором цього процесу та підтримувати регіони у реалізації їхніх ініціатив. Наприклад, у жовтні ми організували онлайн захід, присвячений Дню міжрегіональної співпраці – INTERREG Cooperation Day. Головною метою було ознайомити зацікавлених учасників з можливостями участі у програмах Interreg та надати можливість нашим партнерам поділитися власним досвідом співпраці. До заходу долучилися понад 800 учасників, що вкотре підтвердило важливість обміну знаннями з новими регіонами, які тільки приєдналися до програм Interreg. Ми також плануємо організацію нових заходів для потенційних учасників та для тих партнерів, які вже перемогли у конкурсах проектних пропозицій, що сприятиме забезпеченню високої якості реалізації проектів та подальшому розвитку співробітництва між Україною та ЄС.

Як Національний орган управління Програми бачить свою роль у розвитку транскордонного співробітництва регіонів у рамках програм Interreg та реагуванні на виклики сьогодення у контексті перспективи вступу України до ЄС?

Сьогодні Україна, як ніколи, демонструє свій намір дотримуватися європейських цінностей. Шлях до членства в Європейському Союзі – це не лише велика відповідальність, але й можливості для кожної української громади, для кожного регіону нашої країни. З набуттям статусу кандидата на членство в Європейському Союзі та початку переговорів про вступ перед Україною відкрились нові перспективи та можливості, зокрема щодо використання фінансових інструментів та фондів ЄС для країн кандидатів. Політика згуртування ЄС, зокрема програми Interreg, є важливою частиною нашого наближення до членства в Євросоюзі. Ця політика спрямована на спільне вирішення поточних викликів та відкриває перспективи для обміну досвідом, залучення фінансових ресурсів та підвищення спроможностей на місцевому рівні та національному рівнях. Попри виклики, пов'язані з повномасштабним вторгненням Росії на територію України, ми продовжуємо працювати над імплементацією існуючих програм та прагнемо розширити нашу участь у нових програмах ЄС.

У своїй діяльності ми маємо три основні завдання. По перше, це забезпечення ефективної комунікації між органами управління програмами та українськими учасниками. По друге, швидке вирішення поточних викликів, що виникають у процесі реалізації проектів. І, нарешті, залучення нових партнерів до участі в програмах ЄС. Це дозволить Україні використовувати європейські можливості максимально ефективно та впевнено рухатися до європейської інтеграції.

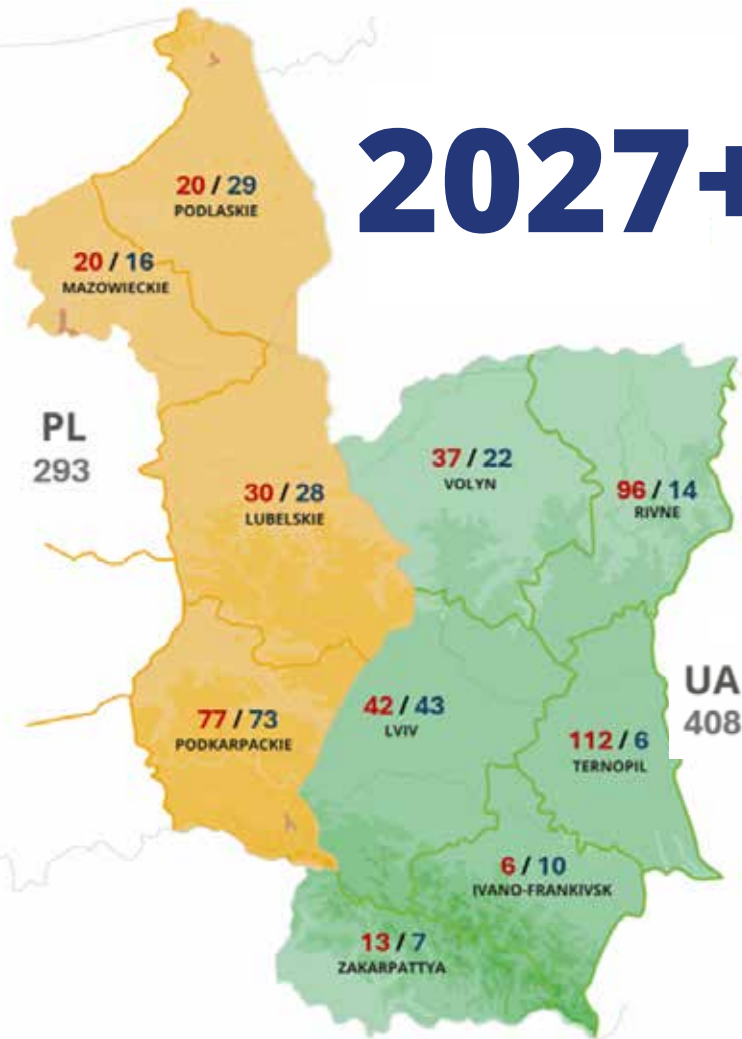
2027+

CZYLI PRZYSZŁOŚĆ PROGRAMU

— Rok 2024 był też czasem refleksji o przyszłości Programu. Konsultacje dotyczące edycji 2028-2035 miały bardzo szeroki zasięg. Łącznie na całym obszarze Programu zebraliśmy ponad 700 ankiet!

ТОБТО МАЙБУТНЄ ПРОГРАМИ

— 2024 рік був також часом для роздумів про майбутнє Програми. Консультації щодо програмного періоду 2028-2035 мали дуже широкий спектр. Загалом ми зібрали понад 700 анкет по всій території Програми!

Kampania konsultacyjna „Każdy głos się liczy!” zaczęła się od strony internetowej i ankiety online, a zakończyła 10 spotkaniami z interesariuszami z obszaru Programu. Była ważnym etapem procesu konsultacji Komisji Europejskiej na temat przyszłych kierunków programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, do których należy nasz Program. W ten sposób odwiedziliśmy każdy region i podczas dyskusji zebraliśmy Wasze komentarze, sugestie i pomysły. Wśród przyszłych kierunków współpracy transgranicznej wymienianych zarówno przez mieszkańców, jak i interesariuszy (instytucje i organizacje) przewijały się najczęściej:

- infrastruktura drogowa
- rozwój turystyki
- ochrona środowiska
- bezpieczeństwo granic
- rozwój/promocja nowych technologii

Zebrany materiał pomoże kształtować przyszłość współpracy transgranicznej w ramach Interreg. Liczymy, że będzie bardzo owocna – jak każdy Wasz głos.

Konsultacyjna kampania «Кожен голос має значення!» розпочалася з веб-сайту та онлайн-опитування і завершилася 10 зустрічами із зацікавленими сторонами на території Програми. Це важливий крок у процесі консультацій Європейської Комісії щодо майбутніх напрямків програм Європейського територіального співробітництва, до яких належить наша Програма. Таким чином ми відвідали кожен регіон і під час обговорень зібрали ваші коментарі, пропозиції та ідеї. Серед майбутніх напрямків транскордонного співробітництва, згаданих як мешканцями, так і зацікавленими сторонами (установами та організаціями), найчастіше згадувалися наступні:

- дорожня інфраструктура
- розвиток туризму
- захист довкілля
- безпека кордонів
- розробка/просування нових технологій

Зібраний матеріал допоможе сформувати майбутнє транскордонного співробітництва в рамках Interreg. Ми розраховуємо, що він буде дуже плідним – як і кожен ваш голос

ROK 2024 W PROGRAMIE

...był wypełniony przede wszystkim efektami naborów i podpisywaniem umów dla projektów wybranych do realizacji w ramach Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027. Równolegle ruszyły szkolenia dla beneficjentów i prace nad nowym Programem.

Początkiem roku zyliliśmy jeszcze świeżymi wynikami naboru na projekty regularne w priorytecie ZDROWIE, zwłaszcza, że był to pierwszy, długo oczekiwany otwarty nabór w Programie na lata 2021-2027 (więcej na s.15). Niedługo potem, bo w połowie lutego Komisja Europejska zatwierdziła nową wersję Programu, która uwzględniała szereg istotnych zmian. Najważniejszą było zwiększenie o 48 mln euro budżetu w dodatkowym priorytecie DOSTĘPNOŚĆ z przeznaczeniem na transportowe korytarze solidarnościowe UE-UA. Z tą decyzją powiązane było także rozszerzenie zakresu priorytetu GRANICE. Większy nacisk położono również na kwestie czystości przyrody, przesuwając 8,5 mln euro z TURYSTYKI do priorytetu ŚRODOWISKO oraz tworząc w nim dodatkowy Fundusz Małych Projektów, który wesprze działania „miękkie” na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym. Ze względu na trwającą agresję rosyjską, strona ukraińska złożyła zresztą wniosek o całkowite zawieszenie naborów na projekty turystyczne.

Wiele radości przyniosło wszystkim podpisywanie pierwszych umów grantowych na nowe przedsięwzięcia. Pierwszym takim dokumentem była umowa na regularny projekt zdrowotny Insidelmaginging podpisana 27 marca. Miesiąc później podobna uroczystość odbyła się w pierwszym Dużym Projekcie Infrastrukturalnym priorytetu ZDROWIE (*CareLikeHome*), a 30 kwietnia ruszył jedyny DPI w TURYSTYCE (*TrainToNature*).

W międzyczasie, 18 kwietnia, Komitet Monitorujący zapoznał się w oceną ex-post Programu 2014-2020 (więcej na s. 14) oraz rozstrzygnął nabór na projekty

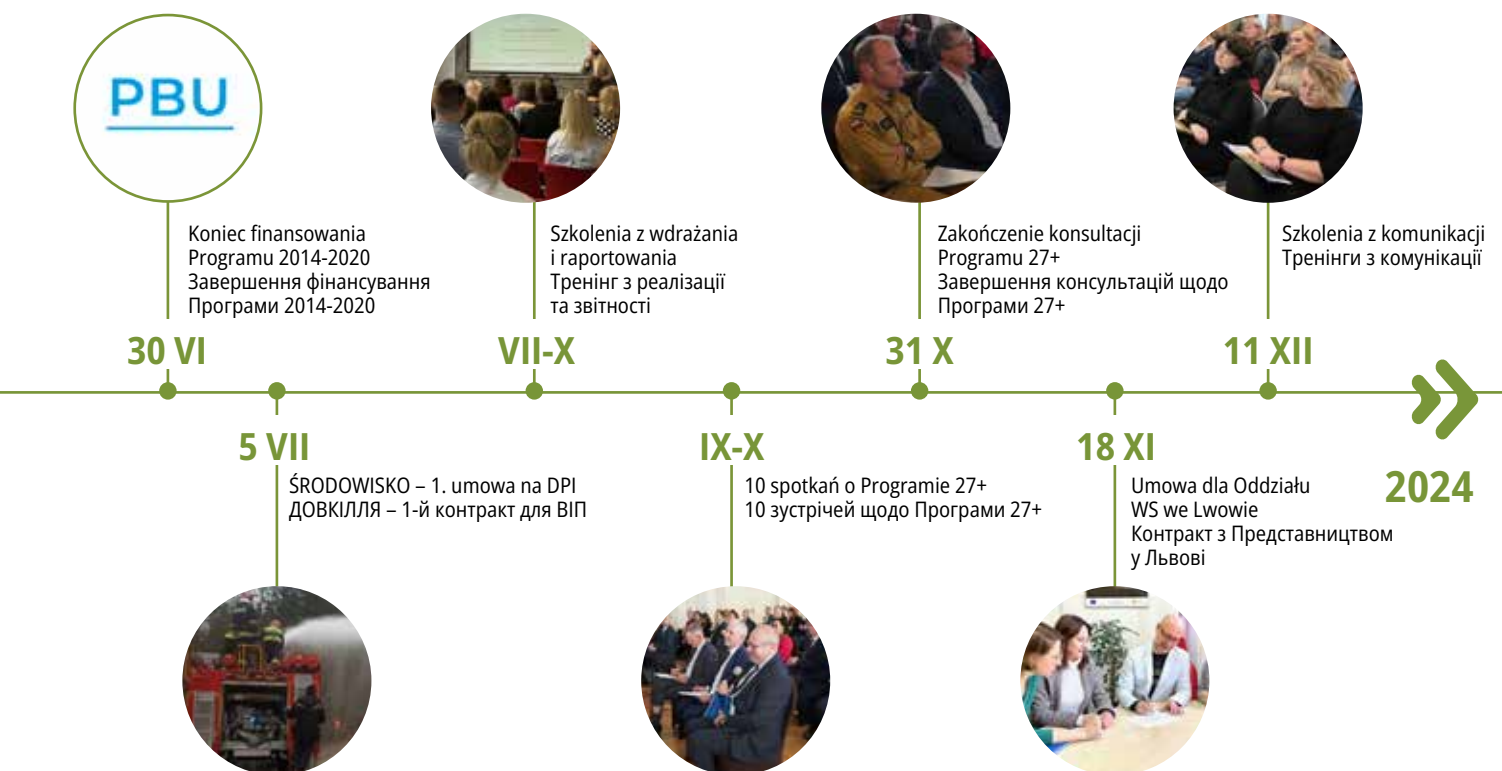
w priorytecie ŚRODOWISKO (więcej na s.15). Już wkrótce ruszyły pierwsze przedsięwzięcia – pierwsza umowa na DPI w tej dziedzinie została podpisana 5 lipca dla projektu *UP2FireSafety*.

W czerwcu nadeszła długo oczekiwana decyzja Rady Najwyższej Ukrainy ratyfikująca porozumienie finansowe dot. realizacji Programu i umożliwiającą podział środków Pomocy Technicznej, a co za tym idzie funkcjonowanie całej struktury wspierającej Program: Wspólnego Sekretariatu w Warszawie i jego Oddziału we Lwowie, regionalnych punktów kontaktowych, sieci audytu i in.

W tym samym miesiącu zaczął się też ważny etap w planowaniu przyszłości Programu po roku 2027, czyli konsultacje społeczne – na początek online. I choć lato było w pełni, to równolegle ruszyły szkolenia dla beneficjentów z wdrażania i raportowania oraz nabór na operatora Funduszu Małych Projektów w priorytecie WSPÓŁPRACA. We wrześniu konsultacje „post27” weszły w fazę bezpośrednich spotkań konsultacyjnych, które odbyły się w każdym z 10 regionów Programu (więcej na str.11).

Z wielką satysfakcją, nie tylko w Ukrainie, powitane zostało podpisanie umowy dla Oddziału Wspólnego Sekretariatu we Lwowie, tym bardziej, że lwowska placówka w 2025 roku będzie świętować 20-lecie swojej działalności!

Końcem roku zaprosiliśmy jeszcze partnerów projektów na szkolenia z komunikacji. Odbyły się one w listopadzie i w grudniu w obu krajach.

2024 ROK W PROGRAMIE

...був присвячений результатам конкурсу проєктних заявок та підписанню контрактів для проєктів, відібраних для реалізації у рамках Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027. Водночас розпочалися навчання бенефіціарів та робота над новою Програмою.

На початку року ми ще жили новинами про результати конкурсу регулярних проєктів за пріоритетом ЗДОРОВ'Я, адже це був перший відкритий конкурс у Програмі 2021-2027 (докладніше див. стор. 15). Незабаром, у середині лютого, Єврокомісія затвердила нову редакцію Програми, яка містила низку суттєвих змін. Найважливішою зміною було збільшення бюджету на 48 млн. євро на додатковий пріоритет ДОСТУПНІСТЬ для фінансування транспортних смуг солідарності ЄС-Україна. Це рішення також стосувалося розширення сфери діяльності пріоритету КОРДОНИ. Також було підсилено напрямок довкілля: 8,5 млн євро було переміщено з пріоритету ТУРИЗМ на пріоритет ДОВКІЛЛЯ а також створено Фонд малих проєктів, який підтримуватиме «м'які» заходи у сфері циркулярної економіки. У зв'язку з російською агресією, українська сторона подала прохання повністю призупинити конкурс на туристичні проєкти.

Підписання перших грантових контрактів для проєктів – радісна подія для всіх. Першим підписаним документом був контракт на проєкт Insidelmaging, підписаний 27 березня. Через місяць відбулася церемонія підписання першого Великого інфраструктурного проєкту у пріоритеті ЗДОРОВ'Я – *CareLikeHome*, а 30 квітня було запущено єдиний ВІП у пріоритеті ТУРИЗМ – *TrainToNature*.

Тим часом, 18 квітня, Моніторинговий комітет ознайомився з оцінкою ex-post Програми 2014-2020 (детальніше на стор. 14) та ухвалив рішення про результати конкурсу за пріоритетом ДОВКІЛЛЯ

(детальніше на стор. 15). Незабаром стартували перші проєкти – 5 липня був підписаний перший контракт для ВІП за цим пріоритетом (*UP2FireSafety*).

У червні було прийнято рішення Верховної Ради України про ратифікацію фінансової угоди щодо реалізації Програми, яка зробила можливим розподіл коштів Технічної допомоги, а отже, і функціонування всієї структури підтримки Програми: Спільного секретаріату у Варшаві та Представництва у Львові, регіональних контактних пунктів та системи контролю.

У тому ж місяці розпочався важливий етап у плануванні майбутнього Програми після 2027 року, тобто громадські консультації, спочатку в онлайн форматі. І хоча літо було у розпалі, паралельно стартували тренінги для бенефіціарів з реалізації та звітності, а також конкурс на оператора Фонду малих проєктів за пріоритетом СПІВПРАЦЯ. У вересні консультації post27 проводились у форматі консультаційних зустрічей, вони відбулися у кожному з 10 регіонів Програми (докладніше на стор. 11).

Підписання контракту із Представництвом Спільного секретаріату у Львові було приємною новиною для всіх не лише в Україні – адже у 2025 році представництво святкуватиме 20-річчя своєї діяльності!

Наприкінці року ми запросили партнерів проєктів на тренінги з комунікації. Вони відбулися в обох країнах у листопаді та грудні.

DO CELU Z PRZESZKODAMI

 Wkwietniu 2024 r. poznaliśmy wyniki oceny ex-post poprzedniej edycji Programu, na lata 2014-2020. Przygotował ją zespół ekspertów ECORYS na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej RP. Raport ocenił skuteczność realizacji Programu PL-BY-UA, przeanalizował jego efekty oraz wpływ działań na ludzi i gospodarkę tego obszaru.

Najlepiej wypadły przedsięwzięcia drogowe, gdzie wskaźniki realizacji osiągnęły poziom 70-100% i wielka w tym zasługa Dużych Projektów Infrastrukturalnych. Anketowani pozytywnie ocenili rolę mikroprojektów w nawiązywaniu relacji, budowaniu partnerstw i współpracy między beneficjentami. Pozytywnie odnieśli się do koncepcji Programu opartej na wsparciu 3 rodzajów projektów: DPI, regularnych i mikroprojektów.

Z badania wynika, że zakres Programu został trafnie określony, zgodnie z potrzebami pogranicza. Wyjątkiem była potrzeba wsparcia infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej. Uczestnicy ankiety uznali, że w przyszłości należy wspierać projekty kulturowe, przyrodnicze, turystyczne, zdrowotne, edukacyjne i integracyjne (zwłaszcza skierowane do dzieci i młodzieży) oraz dotyczące bezpieczeństwa, dostępności transportowej i ochrony granic. Uważają, że należy także wzmocnić działania na rzecz poprawy stanu środowiska i niwelowania negatywnych skutków zmian klimatu, m.in. poprzez projekty wodno-kanalizacyjne.

Realizacja Programu spotkała się z wieloma przeszkodami. Pandemia COVID, zbrojna agresja Rosji na Ukrainę oraz poparcie Białorusi dla tego konfliktu wymusiły wprowadzenie nowych mechanizmów i procedur. Mimo trudności nastroje wśród beneficjentów pozostały dobre:

- Ponad **90%** partnerów pozytywnie ocenia swoją współpracę.
- **100%** ukraińskich partnerów i blisko **80%** polskich partnerów zadeklarowało dalszą współpracę ze swoimi partnerami.
- Łącznie **70%** polskich partnerów i **69%** ukraińskich partnerów stwierdziło, że wpływ na lokalną społeczność był wysoki/bardzo wysoki.
- Ponad **90%** partnerów twierdzi, że realizacja ich projektów nie byłaby możliwa bez wsparcia Programu.
- Prawie **75%** partnerów uważa, że efekty zakończonych projektów będą utrzymywać się przez długi czas bez dalszych działań.

ДО МЕТИ ЧЕРЕЗ ПЕРЕШКОДИ

 Уквітні 2024 року ми ознайомилися з результатами ex-post оцінки попередньої редакції Програми, 2014-2020, яку підготувала команда експертів ECORYS на замовлення Міністерства фондів розвитку та регіональної політики Республіки Польща. У звіті подано оцінку ефективності реалізації Програми PL-BY-UA, проаналізовано її ефекти та вплив заходів на населення та економіку цього регіону.

Найефективнішими проєктами були дорожні проєкти, де рівень реалізації сягав 70-100%, і велика роль в цьому належала Великим інфраструктурним проєктам. Респонденти позитивно оцінили роль мікропроєктів у налагодженні зв'язків, розбудові партнерства та співпраці між бенефіціарами. Вони позитивно оцінили концепцію Програми, яка базується на підтримці 3 типів проєктів: ВІПі, регулярні та мікропроєкти.

Дослідження показало, що обсяг Програми був чітко визначений відповідно до потреб прикордонного регіону. Винятком стала потреба у підтримці інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Учасники опитування вважають, що культурні, природні, туристичні, медичні, освітні та інтеграційні проєкти (особливо спрямовані на дітей та молодь), а також ті, що стосуються безпеки, транспортної доступності та захисту кордону, повинні бути підтримані в майбутньому. Вони також вважають, що слід посилити зусилля, спрямовані на покращення стану довкілля та пом'якшення негативних наслідків зміни клімату, в тому числі через проєкти у сфері водопостачання та водовідведення.

Під час реалізації Програми виникало багато перешкод. Пандемія COVID, збройна агресія Росії проти України та підтримка конфлікту з боку Білорусі змусили запровадити нові механізми та процедури. Незважаючи на труднощі, настрої серед бенефіціарів залишався позитивним:

- Ponad **90%** партнерів позитивно оцінюють свою співпрацю.
- **100%** українських партнерів і майже **80%** польських партнерів задекларували подальшу співпрацю зі своїми партнерами.
- Загалом **70%** польських партнерів та **69%** українських партнерів заявили, що вплив на місцеву громаду був високим/дуже високим.
- Ponad **90%** партнерів стверджують, що реалізація їхніх проєктів була б неможливою без підтримки Програми.
- Майже **75%** партнерів вважають, що вплив завершених проєктів триватиме протягом тривалого часу без подальшої діяльності.

DWA ŁYKI STATYSTYKI

z dotychczasowych
naborów 2021-2027

ДВА КОВТКИ СТАТИСТИКИ

з попередніх конкурсів
заявок 2021-2027

Priorytet ZDROWIE

Komitet Monitorujący Program podjął decyzję o dofinansowaniu 20 projektów spośród 115 złożonych, a na liście rezerwowej pozostawił ich 28. Doceniając jakość wniosków i chcąc wesprzeć ich jak najwięcej, Komitet zdecydował o przesunięciu do ZDROWIA 2,55 mln euro z priorytetu WSPÓŁPRACA. Konieczne było też obniżenie poziomu dofinansowania z 90 do 83%. Wybrane projekty pochodzą z wszystkich 10 kwalifikowalnych regionów Programu. Będą służyć poprawie dostępności do usług medycznych, w tym medycyny ratunkowej, specjalistycznej i opieki długoterminowej oraz podnoszeniu ich jakości. Łączna kwota przyznanego dofinansowania wynosi 39,92 mln euro.

Приоритет ЗДОРОВ'Я

Моніторинговий комітет Програми прийняв рішення про співфінансування 20 проєктів зі 115 поданих, залишивши 28 з них у резервному списку. Високо оцінивши якість заявок і бажаючи підтримати якомога більше проєктів, Комітет вирішив перенести 2,55 млн євро з пріоритету СПІВПРАЦЯ до пріоритету ЗДОРОВ'Я. Також було необхідно зменшити рівень гранту з 90 до 83%. Відібрані проєкти походять з усіх 10 прийнятних регіонів Програми. Вони будуть спрямовані на покращення доступу та якості медичних послуг, включаючи екстрену медицину, спеціалізовану медицину та довгостроковий догляд. Загальна сума виділеного фінансування становить 39,92 млн євро.

115

Wniosków
aplikacyjnych
projektów
zаявок

20

projektów
nagrodzonych
dofinansowaniem
проєктів отримали
фінансування

40

mln euro
dofinansowania
z UE
мільйонів євро
грантів ЄС

Priorytet ŚRODOWISKO

W tym priorytecie Komitet Monitorujący zdecydował o dofinansowaniu aż 44 projektów z listy 132 złożonych. Dla wsparcia tych projektów Komitet przesunął środki z priorytetów WSPÓŁPRACA (ponad 2,5 mln euro) i TURYSTYKA (ponad 27 mln euro) oraz zmniejszył o 1,25% dotacje dla każdego z wybranych wniosków. Nagrodzone grantami przedsięwzięcia pochodzą z wszystkich regionów Programu, a ich celem jest wsparcie zrównoważonej gospodarki wodnej, ochrony zasobów przyrodniczych oraz reakcji na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane zmianą klimatu i działalnością człowieka. Łączna kwota przyznanego dofinansowania wynosi prawie 82 mln euro.

Приоритет ДОВКІЛЛЯ

У цьому пріоритеті Моніторинговий комітет вирішив співфінансувати 44 проєкти зі 132 поданих заявок. Для підтримки цих проєктів Комітет перерозподілив кошти з пріоритетів СПІВПРАЦЯ (понад 2,5 млн. євро) та ТУРИЗМ (понад 27 млн. євро), а також зменшив розмір грантів для кожної з відібраних заявок на 1,25%. Проєкти, що отримали гранти, представляють усі регіони Програми і спрямовані на підтримку сталого управління водними ресурсами, захист природних ресурсів і реагування на природні та техногенні катастрофи. Загальна сума виділеного фінансування становить майже 82 мільйони євро.

132

wnioski
aplikacyjne
projektów
заявки

44

projekty
nagrodzone
dofinansowaniem
проєкти отримали
фінансування

82

mln euro
dofinansowania
z UE
мільйони євро
грантів ЄС

PIERWSZE PROJEKTY PROGRAMU 2021-2027 PODPISANE!

Większość projektów regularnych i DPI w Interreg NEXT Polska – Ukraina ruszyła już z bloków startowych. Mają za sobą podpisanie umów grantowych, partnerskich i rozpoczęły już pierwsze działania. W najbliższych latach będziemy się cieszyć ich owocami, a tymczasem zobaczymy, co planują zrobić w poszczególnych priorytetach Programu.

Priorytet ZDROWIE

Wiele projektów dotyczy wsparcia medycyny specjalistycznej – począwszy od diagnostyki obrazowej, poprzez pediatrię, neurologię, onkologię, kardiologię, okulistykę, gastrologię aż po chirurgię – wachlarz jest bardzo szeroki. Działania te podjęte będą w projektach *InsidelMaging*, *Future4Kids*, *CADIT*, *PutHeart*, *WeCare*, *GoldenEye*, *HealthyHeart*, *NonInvasiveCare*, *NeuroExcellence*, *CROSSDIAM*, *LeanHealthcare*, *GastroCare*, *SURLAP*, *PL-UARehab*, *GO!spitals* oraz *HealthBridges*. Starzejące się społeczeństwo wymaga wsparcia dla opieki długoterminowej, paliatywnej oraz geriatryi. Naprzeciw tym potrzebom wychodzą projekty: *CareLikeHome*, *RehabHelpPL-UA*, *RISE2HEALTH*, *TransCare*. W dzisiejszych niebezpiecznych czasach ważną rolę odgrywa szybkie i skuteczne ratownictwo, które otrzyma wsparcia dzięki projektom: *EMERGENCY* i *RescueCars*.

Priorytet ŚRODOWISKO

Skutki zmiany klimatu oraz katastrof naturalnych i wywołanych przez człowieka pomagają ograniczać służby ratownicze, dlatego tak ważne jest dofinansowanie projektów z tego zakresu. Wśród nagrodzonych grantami są: *UP2FireSafety*, *RESPONSE*, *SAFETY*, *Fire&Waterproof*, *SafeSewerage*, *ClimaResilent*, *ClimResc*, *ClimSafe*, *SAFETYSOLUTIONS*, *WaterWatch*, *PolUkrFireProtection*, *C-bFireProtection*, *FirePrev*, *AugLutFireCo*. Podstawą bezpiecznego i zdrowego życia jest dostęp do czystej wody, stąd w centrum zainteresowania Programu i projektów znalazły się projekty dotyczące gospodarki wodnej: wodociągowe i kanalizacyjne. W tej dziedzinie rusza właśnie realizacja projektów: *Interreg4water*, *WATER*, *IFSynergy*, *PACT*, *RiverCare* i *Water4Life*. Tymczasem za sprawą projektów *CitiesOfGreen*, *WildInCity* i *ParksMatter* zostaną utworzone tereny zielone i poprawi się ochrona już istniejących obszarów przyrodniczych.

Priorytet TURYSTYKA

Jedynym projektem turystycznym jest *TrainToNature*. Na głównej stacji Bieszczadzkiej Kolejki Leśnej w Majdanie k. Cisnej powstanie centrum obsługi turystów z przestrzenią wystawienniczo-konferencyjną oraz 400-metrowa kładka z platformą widokową wśród drzew. Na wyremontowanym odcinku torów pojawią się dreźny rowerowe. Partner ukraiński stworzy Muzeum Stacji Kolejki Wąskotorowej w Wygodzie, gdzie działa popularny „Karpacki Tramwaj”. Tradycyjny szlak transportu drewna zostanie opracowany i oznakowany dla turystów pieszych i rowerowych.

CareLikeHome

CitiesOfGree,
RESPONSE

Interreg4water

ParksMatter

SAFETY

ПІДПИСАНО ПЕРШІ ПРОЄКТИ ПРОГРАМИ НА 2021-2027 РОКИ!

Більшість регулярних проєктів та великих інфраструктурних проєктів в рамках Програми Interreg NEXT Польща – Україна стартували. Вони підписали грантові та партнерські угоди і вже почали реалізовувати свої перші заходи. Ми зможемо побачити їхні результати в найближчі роки, а поки що давайте подивимося, що вони планують зробити в рамках різних пріоритетів Програми.

IFSynergy

InsidelMaging

PACT

RehabHelpPL-UA

TrainToNature

Пріоритет ЗДОРОВ'Я

Багато проєктів передбачають підтримку спеціалізованої медицини – починаючи від діагностичної візуалізації в педіатрії, до неврології, онкології, кардіології, офтальмології, шлунково-кишкової хірургії та хірургії – спектр дуже широкий. Ця діяльність буде здійснюватися в рамках проєктів *InsidelMaging, Future4Kids, CADIT, PutHeart, WeCare, GoldenEye, HealthyHeart, NonInvasiveCare, NeuroExcellence, CROSSDIAM, LeanHealthcare, GastroCare, SURLAP, PL-UARehab, GO!spitals* і *HealthBridges*. Старіюче населення потребує підтримки довготривалого догляду, паліативної допомоги та геріатрії. Проєкти, що вирішують ці потреби: *CareLikeHome, RehabHelpPL-UA, RISE2HEALTH, TransCare*. У наш небезпечний час важливу роль відіграє швидкий та ефективний порятунок, який буде підтриманий проєктами: *EMERGENCY* та *RescueCars*.

Пріоритет ДОВКІЛЛЯ

Вирішення питань, пов'язаних із наслідками зміни клімату та природних і техногенних катастроф сприяють зменшенню навантаження на екстрені служби, саме тому фінансування проєктів у цій сфері є таким важливим. Серед тих, хто отримав гранти: *UP2FireSafety, RESPONSE, SAFETY, Fire&Waterproof, SafeSewerage, ClimaResilient, ClimResc, ClimSafe, SAFETYSOLUTIONS, WaterWatch, PolUkrFireProtection, C-bFireProtection, FirePrev, AugLutFireCo*. Основою безпечного та здорового життя є доступ до чистої води, тому основна увага Програми та проєктів зосереджена на управлінні водними ресурсами: проєктах водопостачання та водовідведення. Наразі розпочинається реалізація проєктів у цій сфері: *Interreg4water, WATER, IFSynergy, PACT, RiverCare ma Water4Life*. Тим часом, проєкти *CitiesOfGreen, WildInCity* та *ParksMatter* створюватимуть зелені зони та покращуватимуть захист вже існуючих природних територій.

Пріоритет ТУРИЗМ

Єдиним туристичним проєктом є *TrainToNature*. На головній станції Бещадської лісової залізниці в Майдані недалеко біля села Тісни буде побудовано центр туристичного обслуговування з виставковим і конференц-залом та 400-метровий пішохідний міст з оглядовим майданчиком серед дерев. На відремонтованій ділянці колії з'являться велосипедні доріжки. Український партнер створить музей вузькоколійки у Вигоді, де курсує популярний «Карпатський трамвай». Буде розроблено та промарковано традиційний маршрут транспортування деревини для пішоходів та велосипедистів.

„Nam się udało –
spróbuj i Ty”
«Ми це зробили –
спробуйте і ви»

Program na DOFE
Програма на DOFE

„Pogranicze naszym
wspólnym domem”
«Прикордоння –
наш спільний дім»

Program na Konferencji
„Europa Karpat”
Програма на конференції
«Європа Карпат»

Start Kampanii Edukacyjnej
dla Młodzieży
Старт Освітньої кампанії
для молоді

Konferencja kapitalizacyjna
2014-2020
Капіталізаційна конференція
2014-2020

Program na XXXIII
Forum Ekonomicznym
Програма на XXXIII
Економічному форумі

NA PROMOCYJNYM SZLAKU

Choćrok 2024 był pełen pracy związanej przede wszystkim z kontraktowaniem nowych projektów i planowaniem przyszłości, nie ustawialiśmy też w wysiłkach, by promować efekty działań beneficjentów i całego Programu. Oto krótkie podsumowanie.

Rok zaczęliśmy od spotkania i kontaktów z partnerami projektów 2014-2020. Poprosiliśmy ich o podzielenie się swoimi doświadczeniami z przygotowania, realizacji i zamykania projektów, czego owocem była dwujęzyczna broszura „Nam się udało – spróbuj i Ty”. W pierwszym półroczu 2024 powstały także dwie inne publikacje: podsumowanie efektów całego Programu PBU w minionej perspektywie oraz książka z referatami konferencji kapitalizacyjnej w Łucku. Wszystkie pozycje dostępne są na stronie Programu.

Program ze swoim stoiskiem, prezentacjami i panelistami gościł na wielu wydarzeniach zewnętrznych, by promować projekty, swoje wyniki, ale też sygnalizować nowe wyzwania i nabory. W ten sposób byliśmy aktywnymi uczestnikami: Konferencji „Europa Karpat” w Krasieczynie, Dni Otwartych Funduszy Europejskich w Lubelskim i Podkarpackim, Forum Ekonomicznego w Karpaczu, XVII spotkania UA-PL w Jaremczu, konferencji „Sąsiedzi we współpracy”

w Brukseli czy spotkania „Integracja europejska dla społeczności na Ukrainie” we Lwowie. Ważnym wydarzeniem podsumowującym dokonania projektów w dziedzinie kultury było spotkanie „Pogranicze naszym wspólnym domem”, które odbyło się w nowo powstałym lwowskim Centrum Promocji Kultury Polskiej.

Niezmiennym powodzeniem cieszyła się nasza Kampania Edukacyjna dla Młodzieży. Wystartowała wiosną pod hasłem „Wędrujemy wspólnym szlakiem!”, a zakończyła jesiennym Finałem w Bieszczadach. W pięknym otoczeniu odbyła się też Konferencja „Priorytet: ZDROWIE” – temem dla niej był zamek i stadnina w Janowie Podlaskim. Rok zakończyliśmy wydarzeniem „Kolędujemy razem!”, które zintegrowało partnerów projektów w Ukrainie.

O najważniejszych wydarzeniach piszemy więcej na stronach 20-26.

Program na XVII spotkaniu
UA-PL w Jaremcy
Програма на XVII зустрічі
UA-PL в Яремче

19-22 IX

Finał Kampanii Edukacyjnej
dla Młodzieży
Фінал Освітньої кампанії
для молоді

2-5 X

„Priorytet: ZDROWIE”
w Janowie Podlaskim.
«Пріоритет: ЗДОРОВ'Я»
в Янові Підляському

5-6 XI

25 IX

Program na konferencji
„Śsiedzi we współpracy”
Програма на конференції
«Сусіди у співпраці»

30-31 X

„Integracja europejska
dla społeczności na Ukrainie”
«Євроінтеграція для
громад України»

27 XII

Kolędujmy razem!
Колядуймо разом!

2024

НА ШЛЯХУ ПРОМОЦІЇ

Незважаючи на те, що 2024 рік був насиченим роботою, пов'язаною насамперед із контрактуванням нових проєктів та плануванням майбутнього, ми також продовжували наші зусилля щодо популяризації результатів діяльності бенефіціарів та Програми загалом. Ось короткий підсумок.

Ми розпочали рік із зустрічей та контактів із партнерами проєктів 2014-2020 та попросили їх поділитися досвідом підготовки, реалізації та закриття проєктів, результатом чого стало двомовне видання «Ми це зробили – спробуйте і ви». У першому півріччі 2024 року також було підготовлено ще дві публікації: короткий огляд результатів всієї Програми ПБУ в минулій перспективі та збірник доповідей Конференції з капіталізації в Луцьку. Усі матеріали доступні на сайті Програми.

Програма зі своїм стендом, презентаціями та учасниками дискусій була присутня на багатьох зовнішніх заходах з метою промоції проєктів та їхніх результатів, а також інформування про нові виклики та конкурси. Так, ми були активними учасниками конференції «Європа Карпат» в Кращічині, Днів відкритих дверей європейських фондів у Люблінському та Підкарпатському воєводствах, Економічного форуму в Карпаті, VII зустрічі Україна –

Польща в Яремче, конференції «Сусіди у співпраці» в Брюсселі або зустрічі «Європейська інтеграція для громад України» у Львові. Важливою подією, що підсумувала досягнення проєктів у сфері культури, стала зустріч «Прикордоння – наш спільний дім», що відбулася у новоствореному Центрі промоції польської культури у Львові.

Незмінно успішною була наша освітня кампанія для молоді. Вона стартувала навесні під гаслом «Мандруймо спільним шляхом!» і завершилася осіннім фіналом у Бещадах. Конференція «Пріоритет: ЗДОРОВ'Я» також проходила в мальовничій атмосфері – її декораціями стали замок і кінний завод у Янові Підляському. Завершився рік заходом «Колядуймо разом!», який об'єднав партнерів проєктів в Україні.

Більше про найяскравіші моменти ми пишемо на 20-26 сторінках.

WĘDRUJMY WSPÓLNYM SZLAKIEM!

Reprezentacje 16 szkół z Polski i Ukrainy wzięły udział w Finale Kampanii Edukacyjnej dla Młodzieży „Wędrujmy wspólnym szlakiem!”. Finałowe wydarzenie odbyło się tym razem 2-5 października w pięknej scenerii Bieszczadów, nad Jeziorem Solińskim. Kampanię organizujemy co roku z okazji Interreg Cooperation Day, dawnego Dnia Współpracy Europejskiej.

Finałiści zostali wybrani spośród reprezentacji 20 szkół, które wiosną przesłały prace eliminacyjne. Jednym z zadań było przygotowanie miniprojektu, który mógłby pozytywnie zmienić ich okolicę. Do Finału zakwalifikowały się drużyny z województw podlaskiego, lubelskiego oraz podkarpackiego oraz pięciu ukraińskich obwodów: lwowskiego, wołyńskiego, iwanofrankińskiego, tarnopolskiego i zakarpaciego. Podczas 4-dniowego pobytu w Bieszczadach młodzież brała udział w warsztatach tanecznych, ekologicznych, kartograficznych i ratowniczych, pracując razem w mieszanych polsko-ukraińskich zespołach. Dzięki temu nie tylko doskonaliła swoje umiejętności w tych dziedzinach, ale także uczyła się współpracy i języka sąsiadów. Efektem tych działań były wspólne końcowe prezentacje. Uczniowie wzięli również udział w terenowej grze tematycznej.

Ważną częścią wydarzenia była wycieczka po Bieszczadach, w trakcie której uczestnicy zwiedzili miejsca związane z realizacją projektów Programu, a są to jednocześnie duże atrakcje turystyczne. Na koniec wszyscy uczestnicy Finału otrzymali zestawy nagród i pamiątkowe dyplomy. Wielu z nich zapowiedziało, że z pewnością wystartuje w kolejnych edycjach.

МАНДРУЙМО СПІЛЬНИМ ШЛЯХОМ!

Представники 16 шкіл з Польщі та України взяли участь у фіналі освітньої кампанії для молоді «Мандруймо спільним шляхом!». Цього разу фінальний захід відбувся 2-5 жовтня в мальовничих краєвидах Бещадських гір, на озері Соліна. Ми організовуємо цю акцію щороку з нагоди дня співпраці Interreg, колишнього дня європейської співпраці.

Фіналісти були обрані з-поміж 20 шкіл, які надіслали заявки на участь у конкурсі навесні. Одним із завдань було підготувати міні-проект, який міг би позитивно змінити їхні околиці. До фіналу вийшли команди з Підляського, Люблінського та Підкарпатського воєводств, а також п'яти українських областей: Львівської, Волинської, Івано-Франківської, Тернопільської та Закарпатської. Під час 4-денного перебування в Бещадах молодь брала участь у танцювальних, екологічних, картографічних та рятувальних майстер-класах, працюючи разом у змішаних польсько-українських командах. Таким чином, учасники не лише відточували свої навички у цих сферах, але й вчилися співпраці та вивчали мову своїх сусідів. Результатом цієї діяльності стали спільні підсумкові презентації. Учні також взяли участь у тематичній польовій грі.

Важливою частиною заходу стала екскурсія Бещадськими горами, під час якої учасники відвідали місця, пов'язані з реалізацією проектів Програми, які також є основними туристичними об'єктами. На завершення всі учасники фіналу отримали призові набори та пам'ятні дипломи. Багато з них сказали, що неодмінно візьмуть участь

– *Te dni przyniosły wiele emocji, możliwości komunikowania się z innymi uczestnikami, wiele się nauczyliśmy* – powiedział Andrii Lobach z Liceum nr 4 w Łucku (UA).

– *Ten finał to nagroda, to wspaniała sprawa. Młodzież integruje się, nawiązuje nowe przyjaźnie. Świetnie się bawią, a jednocześnie są to zajęcia edukacyjne, czyli, jak mawiali starożytni Grecy: bawiąc – uczyć* – podsumowała całe wydarzenie Joanna Chmur, nauczycielka i opiekun grupy ze Szkoły Podstawowej w Choroszczy na Podlasiu (PL).

Kampania edukacyjna naszego Programu kierowana do uczniów – jako autorów przyszłych projektów europejskich – ma już długą tradycję. Poprzednie finały odbyły się m.in. w Grodnie, Lwowie i Rzeszowie, zawsze w nawiązaniu do Dnia Współpracy Europejskiej, który obchodzony jest 21 września.

у наступних конкурсах.

– *Ці дні принесли багато емоцій, можливості поспілкуватися з іншими учасниками, і ми багато чому навчилися*, – сказав Андрій Лобач з луцької гімназії №4 (Україна).

– *Цей фінал – це нагорода, це велика річ. Молодь інтегрується, знаходить нових друзів. Вони чудово проводять час, і в той же час це навчальний процес, або, як казали стародавні греки: розважаючись, можна вчитися*, – підсумувала Йоанна Хмур, вчителька та керівниця групи з початкової школи в Хорощі на Підляшші (Польща).

Освітня кампанія нашої Програми, спрямована на студентів – як авторів майбутніх європейських проєктів – має вже багаторічну традицію. Попередні фінали відбулися, зокрема, у Гродно, Львові та Жешуві, завжди в рамках дня європейської співпраці, який відзначається 21 вересня.

KAPITALIZACJA, CZYLI... ?

Patrząc wstecz zastanawiamy się, co osiągnęliśmy i czego się nauczyliśmy, jak projekty i Program wpłynęły na życie pogranicza. Okazją do omówienia i podsumowania tych doświadczeń była nasza Międzynarodowa Konferencja pn. „Kapitalizacja efektów projektów realizowanych na pograniczu polsko-ukraińskim w perspektywie finansowej UE 2014-2020”. Odbyła się w dniach 8-11 maja w Łucku, a jej gospodarzem był tamtejszy Narodowy Uniwersytet Techniczny.

– Wszystko, co powiecie w tych dniach, jest dla nas cenne – wasze analizy, wasze podsumowania, wasze wnioski – to będą fundamenty na przyszłość – podkreślił na powitanie dr Leszek Buller z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, przewodniczący konferencji.

Wydarzenie zgromadziło 90 przedstawicieli projektów i naukowców, dając możliwość spojrzenia na Program zarówno z wewnętrznej, jak i zewnętrznej perspektywy. Partnerzy projektów przekazali uczestnikom praktyczne doświadczenia i głębszy wgląd w konkretne tematy, takie jak ochrona i promocja wspólnego dziedzictwa, bezpieczeństwo, wzmocnienie granic, rozwój transportu czy pomoc w przewyższaniu wyzwań spowodowanych wojną. Naukowcy przeanalizowali wpływ projektów na różne dziedziny życia na obszarach przygranicznych, w tym na zmieniającą się rolę samorządów w procesach rozwojowych. Uczestnicy konferencji mogli naocznie przekonać się o skuteczności Programu zwiedzając odrestaurowaną Wieżę Czartoryskich i mur Zamku Okólnego wraz z piwnicami przekształconymi w atrakcyjną przestrzeń muzealną za sprawą projektu TwoTowers oraz kompleks szkoleniowy dla ratowników powstały w ramach projektu COORDINATION.

Konferencję dobrze podsumowują słowa Oleny Behal, Kierownik Wydziału Międzynarodowej Pomocy Technicznej w Łuckiej Obwodowej Administracji Państwowej: *– Tylko dzięki dobrze ugruntowanej współpracy kraje sąsiadujące, takie jak Polska i Ukraina, będą w stanie osiągnąć wspólne cele.*

КАПІТАЛІЗАЦІЯ, ЧИ... ?

Озираючись назад, ми розмірковуємо над тим, чого ми досягли і чого навчилися, як проєкти та Програма вплинули на життя прикордоння. Можливістю обговорити та узагальнити цей досвід стала наша міжнародна конференція під назвою «Капіталізація ефектів проєктів, реалізованих на польсько-українському прикордонні у фінансовій перспективі ЄС 2014-2020». Конференція відбулася 8-11 травня у Луцьку на базі Національного технічного університету.

– Все, що ви скажете цими днями, є цінним для нас – ваш аналіз, ваші підсумки, ваші висновки – оскільки вони закладуть основу для майбутнього, – наголосив у своєму вітальному слові д-р Лешек Буллер з Університету кардинала Стефана Вишинського, натхненник конференції.

Захід об'єднав 90 представників проєктів та науковців, надавши можливість поглянути на Програму як з внутрішньої, так і з зовнішньої перспективи. Партнери проєктів поділилися з учасниками практичним досвідом та глибшим розумінням конкретних тем, таких як захист та промоція спільної спадщини, безпека, зміцнення кордонів, розвиток транспорту або допомога у подоланні викликів, спричинених війною. Науковці проаналізували вплив проєктів на різні сфери життя прикордонних територій, включаючи зміну ролі місцевої влади у процесах розвитку. Учасники конференції змогли на власні очі переконатися в ефективності Програми, відвідавши відреставровану вежу Чарторійських та стіну Окольного замку з підвалами, перетвореними на привабливий музейний простір завдяки проєкту TwoTowers, а також навчальний комплекс для рятувальників, створений завдяки проєкту COORDINATION.

Добрим підсумком конференції стали слова Олени Бегаль, начальниці відділу міжнародної технічної допомоги Волинської обласної державної адміністрації: *– Лише завдяки добре налагодженій співпраці сусідні країни, такі як Польща та Україна, зможуть досягти спільних цілей.*

POGRANICZE NASZYM WSPÓLNYM DOMEM

Początkiem lata do Lwowa zaprosiliśmy partnerów projektów 20214-2020 dotyczących dziedzictwa kulturowego – dziedziny, która cieszy się największym zainteresowaniem podczas naborów. Wydarzenie „Pogranicze naszym wspólnym domem” odbyło się w centrum miasta, w nowej przestrzeni stworzonej dzięki projektowi *GalicianScene* – Centrum Promocji Kultury Polskiej.

Przedstawiciele projektów podzielili się inspirującymi historiami i przedyskutowali tematy istotne dla inicjatyw związanych z dziedzictwem, takimi jak rozumienie własnej tożsamości poprzez dziedzictwo, angażowanie społeczności lokalnych w dialog kulturowy czy zarządzanie lokalnym dziedzictwem. Spotkanie nie ograniczyło się do dyskusji panelowych – na jeden dzień teren Centrum Promocji Kultury Polskiej we Lwowie zamienił się w targ projektów, na których prezentowano wiele projektów PL-UA. Wstęp był otwarty dla każdego. Można było wziąć udział w warsztatach tradycyjnego rzemiosła, obcować z interaktywnymi eksponatami i książkami muzealnymi, spróbować lokalnej kuchni, przymierzyć tradycyjne stroje i akcesoria, zagrać na instrumentach muzycznych lub odbyć wirtualną wycieczkę dzięki okularom VR. Przestrzeń tętniła muzyką, śmiechem i ożywionymi rozmowami, a w powietrzu unosiła się twórcza atmosfera. Szczególnym punktem programu była wizyta projekcie *ACCESSIBLE*, którego celem było zwiększenie dostępności obiektów kultury dla osób z niepełnosprawnościami. Dzień zakończył się ukraińskimi i polskimi piosenkami w wykonaniu zespołu Joryj Kłoc, który był beneficjentem projektu *Muza*.

– *Wymiana kulturalna i współpraca są bardzo ważne, ponieważ bezpośrednio wpływają na ludzi, ich postawy, i ważne jest dla nas, aby pracować na rzecz dobrych relacji między ludźmi i między społeczeństwami* – powiedział Mirosław Skórka, przewodniczący Związku Ukraińców w Polsce. Gośćmi wydarzenia byli też: Jarosław Guzy – Ambasador RP na Ukrainie, Eliza Dzwonkiewicz – Konsul Generalny RP we Lwowie, Maksym Kozycki – szef Administracji Wojskowej Obwodu Lwowskiego i Jurij Chołod – Przewodniczący Rady Obwodu Lwowskiego.

ПРИКОРДОННЯ – НАШ СПІЛЬНИЙ ДІМ

На початку літа ми запросили до Львова партнерів проєктів 2014-2020 у сфері культурної спадщини – найбільш популярного з наших пріоритетів у конкурсах. Цей захід, під назвою «Прикордоння – наш спільний дім», відбувся у центрі міста, у приміщенні Центру промоції польської культури, створеному завдяки проєкту *GalicianScene*.

Представники проєктів ділилися своїми надихаючими історіями та обговорювали актуальні питання, пов'язані зі спадщиною: усвідомлення власної ідентичності через спадщину, залучення місцевих громад до культурного діалогу та управління місцевою спадщиною на благо громад. Захід не обмежився панельними дискусіями – на один день приміщення Центру промоції польської культури перетворилося на ярмарок проєктів, де були представлені українсько-польські проєкти. Вхід був відкритим для кожного. Можна було взяти участь у майстер-класах з традиційних ремесел, потримати в руках інтерактивні музейні експонати та арт-буки, скуштувати страви місцевої кухні, приміряти традиційний одяг та аксесуари, пограти на музичних інструментах, здійснити віртуальні подорожі в VR-окулярах. Простір був наповнений музикою, сміхом, розмовами, тут панувала по-справжньому творча атмосфера. Особливим пунктом програми було відвідування нашого проєкту *ACCESSIBLE*, метою якого було покращення доступності об'єктів культури для осіб з інвалідністю. День завершився українськими та польськими піснями у виконанні гурту Joryj Kłoc – учасника проєкту *Muza*.

– *Культурний обмін і співпраця є дуже важливими, тому що це те, що безпосередньо впливає на людей, їхнє ставлення, а для нас важливо працювати для добрих стосунків між людьми та суспільствами*, – зазначив голова Голова Об'єднання українців у Польщі Мирослав Скірка. Гостями заходу були також: Ярослав Гузи – Посол Республіки Польща в Україні, Еліза Дзвонкевич – Генеральний консул Республіки Польща у Львові, Максим Козицький – голова Львівської обласної військової адміністрації та Юрій Холод – голова Львівської обласної ради.

„ZDROWIE, ILE CIĘ CENIĆ TRZEBA...”

... ten tylko się dowie, kto Cię stracił” – pisał polski wieszcz Adam Mickiewicz. Cenić też trzeba beneficjentów, którzy podjęli się stworzenia i realizacji projektów, które mają służyć ochronie zdrowia na obszarze Programu. Dlatego na 5-6 listopada br. zaprosiliśmy do Janowa Podlaskiego wnioskodawców priorytetu ZDROWIE, którzy zwycięsko przeszli przez sito naboru w perspektywie 2021-2027. Gośćmi wydarzenia byli też przedstawiciele Komitetu Monitorującego i Instytucji Zarządzającej.

Konferencja inauguracyjna projektów zdrowotne była doskonałą okazją do bliższego poznania się nie tylko partnerów realizujących wspólne przedsięwzięcia, ale również do zainicjowania współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy wszystkimi projektami priorytetu ZDROWIE.

– Ważne jest to, żeby współdziałać. Projekty, które dotyczą problemów związanych z ochroną zdrowia mogą współgrać, mogą współpracować, mogą się wymieniać doświadczeniami. Jeśli Państwo działacie też razem jako grupa wsparcia, efekty będą na pewno lepsze – podkreślił znaczenie współpracy pomiędzy partnerami Andrzej Słodki, kierownik Wspólnego Sekretariatu Programu Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027.

«...ЗДОРОВ'Я! ЯКЕ ТИ ДОРОГЕ...»

...лиш той збагнути може, хто втратив раз тебе,» – писав польський бард Адам Міцкевич. Дорогі для нас також бенефіціари, які взялися за створення та реалізацію проектів, спрямованих на охорону здоров'я на території Програми. Тому 5-6 листопада ц.р. ми запросили до Янова Підляського тих бенефіціарів пріоритету ЗДОРОВ'Я, які успішно пройшли конкурсний відбір у Програмному періоді 2021-2027. Гостями заходу також були представники Моніторингового комітету та Органу управління.

Стартова конференція для проектів у сфері здоров'я стала чудовою нагодою ближче познайомитися не тільки для партнерів, які реалізують спільні проекти, але й започаткувати співпрацю та обмін досвідом між усіма проектами у Пріоритеті ЗДОРОВ'Я.

– Важливою є співпраця. Проекти, які займаються питаннями, пов'язаними зі здоров'ям, можуть діяти спільно, співпрацювати і обмінюватися досвідом. Якщо ви також працюватимете разом як група підтримки, результат точно буде кращим, – наголосив на важливості співпраці між партнерами Анджей Сłodкий, керівник Спільного секретаріату Програми Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027.

Uczestnicy spotkania zapoznali się z efektami dotychczasowych i nowych projektów zdrowotnych. Podczas dwóch paneli mogliśmy wysłuchać refleksji na temat wyzwań stojących przed placówkami medycznymi w obu krajach, doświadczeń w przygotowaniu i realizacji projektów zdrowotnych, jak również planów na przyszłość w tej dziedzinie. Choć zakres realizowanych projektów jest zróżnicowany, partnerzy często zmagają się z podobnymi problemami, które bez wymiany doświadczeń i dobrych praktyk byłoby znacznie trudniej rozwiązywać.

Учасникам зустрічі було представлено підсумок діяльності попередніх та нових проєктів у сфері охорони здоров'я. Під час двох панелей ми мали змогу почути роздуми про виклики, з якими стикаються медичні заклади в обох країнах, про досвід підготовки та реалізації проєктів у сфері охорони здоров'я, а також про плани на майбутнє у цій галузі. Незважаючи на те, що масштаб діяльності поточних проєктів є різним, партнери часто стикаються зі схожими проблемами, які складно вирішити без обміну досвідом та передовими практиками.

– *Znajdujemy z partnerem punkty wspólne, znajdujemy różnice i punkty, w których się uzupełniamy. My opiekowaliśmy się w dużej mierze tylko pacjentami dorosłymi, a jeśli chodzi o młodzież, to przeprowadzaliśmy badania uczniów. Mamy mniejsze doświadczenie, jeśli chodzi o pacjentów pediatrycznych i stąd pojawił się pomysł na wspólnie realizowane projekty* – zaznaczała Agnieszka Ciechan z Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy, Centrum Profilaktyczno-Leczniczego w Lublinie.

W mniej formalnej części wydarzenia, podczas wspólnych warsztatów, uczestnicy mieli okazję lepiej się poznać i wykazać umiejętnościami sprawnej komunikacji i współpracy w zespole. W kolejnym dniu spotkania zorganizowaliśmy indywidualne konsultacje z opiekunami projektów ze Wspólnego Sekretariatu. Zwieńczeniem wydarzenia była wizyta w słynnej Stadninie Koni w Janowie Podlaskim, znajdującej się na obszarze wsparcia Programu.

– *Ми з партнером знаходимо точки дотику, знаходимо відмінності і пункти, де ми доповнюємо один одного. Здебільшого ми працювали лише з дорослими пацієнтами, а що стосується підлітків, то лише проводили медогляд учнів. У нас менше досвіду, коли мова йде про педіатричних пацієнтів, звідси і виникла ідея спільних проєктів* – зазначила Агнешка Цехан з Воєводського центру медицини праці, центру профілактики та лікування в Любліні.

У менш формальній частині заходу, під час спільного воркшопу, учасники мали можливість ближче познайомитися один з одним та продемонструвати свої навички ефективної комунікації та командної роботи. Наступного дня після зустрічі ми організували індивідуальні консультації з менеджерами проєктів зі Спільного секретаріату. На завершення зустрічі учасники відвідали знаменитий кінний завод у Янові Підляському, що знаходиться на території Програми.

FACE to FACE

W rubryce „FACE to FACE” publikujemy często mało znane wypowiedzi naukowców, ekspertów, dziennikarzy czy interesariuszy Programu. Tym razem chcielibyśmy oddać głos praktykom – partnerom projektów, którzy podzielili się cennymi doświadczeniami w przygotowaniu i realizacji swoich projektów w ramach akcji „Nam się udało – spróbuj i Ty!”.

Kiedy pracujesz w samorządzie lokalnym, widzisz oczywiście ogromną listę problemów. Ważne jest, aby ustalić priorytety i przeanalizować, czym należy się zająć w pierwszej kolejności, do jakiego priorytetu to należy i jakie rozwiązanie można sfinansować.

Tetiana Terletska, projekty *PaNTher* i *HealthOnTheBorder*

Коли ти працюєш в органах місцевого самоврядування, звісно, бачиш величезний перелік проблем. Важливо розставити пріоритети та проаналізувати, що потрібно вирішувати першочергово, під який пріоритет це підпадає і яке рішення можливо профінансувати.

Тетяна Терлецька, проекти *PaNTher* та *HealthOnTheBorder*

У рубриці «FACE to FACE» ми часто публікуємо висловлювання науковців, експертів, журналістів та зацікавлених сторін Програми. Цього разу ми хочемо дати слово практикам – партнерам проєктів, які поділилися цінним досвідом у сфері підготовки та реалізації своїх проєктів у рамках кампанії «Ми це зробили – спробуйте і ви!».

Najpierw istnieje chęć rozwiązania pewnych problemów, a następnie po zapoznaniu się z wymaganiami Programu kształtuje się zrozumienie tego, jak to wszystko połączyć we wniosku aplikacyjnym. Zwróciłabym też uwagę na podpatrzenie co robią organizacje partnerskie, jakie pomysły wdrażają, jakich narzędzi używają.

Natalia Savka, Stowarzyszenie Samorządów „Euroregion Karpaty – Ukraina”

Спочатку є бажання вирішити певні проблеми, а тоді, уже читаючи вимоги Програми, формується розуміння, як це все поєднати у проєктній заяві. А ще я би виокремила так звану “надивленість” – що роблять партнерські організації, які ідеї втілюють, які інструменти використовують.

Наталія Савка, Асоціація органів місцевого самоврядування “Єврорегіон Карпати – Україна”

Wiele zależy od wyobraźni i umiejętności dostrzeżenia interesującego rezultatu. Tak właśnie pracujemy: szukamy problemów, dyskutujemy z zespołem, organizujemy burze mózgów. A często, gdy siadamy do stołu z jednym pomysłem, wstajemy z innym albo też pierwotny pomysł obrasta innymi szczegółami, które przekładają się na różne wydarzenia.

Anna Vintsiuk, Rada Miasta Łucka

Дуже залежить від фантазії та вміння бачити цікавий результат. Власне, ми так працюємо: шукаємо проблеми, обговорюємо з командою, влаштовуємо мозкові штурми. І часто, сідаючи за стіл з однією ідеєю, встаємо з іншою або ж першочергова ідея обростає іншими деталями, які виливаються в різні заходи.

Анна Вінцюк, Луцька міська рада

Dobra organizacja to podstawa sukcesu i realizacji projektu. Bardzo ważny jest także stały personel projektu wdrożony od początku w jego realizację.

Klaudia Galant, projekt *PLUARoztocze*

Хороша організація є основою успіху та реалізації проєкту. Постійний персонал проєкту, залучений до його реалізації з самого початку, також дуже важливий.

Клаудія Галант, проєкт *PLUARoztocze*

Zespół, który pisze projekt – realizuje go i rozlicza!

Rafał Siwek, projekt *BugUnitesUs*

Команда, яка пише проєкт – реалізовує його та звітується!

Рафал Сівек, проєкт *BugUnitesUs*

OBWÓD IWANOFRANKIWSKI ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Манастир Василіанців на Ясині. Будинок Носовіч, фот. Улія Селішук / Василіанський монастир на Ясині. Горі у Гошеві, фот. Юрій Чернєвий

Zawsze na szczycie Завжди на висоті

— Jest to kraina tradycyjnie odwiedzana w celach rekreacyjnych i inspiracyjnych, a jej mieszkańcy od wieków walczą z siłami natury i wrogami, aby zachować i bronić tego, co mają. Znajduje się tu najwyższy szczyt ukraińskich Karpat, który co roku próbują zdobyć tysiące turystów, ale każdego dnia mieszkańcy regionu z sukcesem pokonują trudniejsze wyzwania. To kraina ludzi silnych, wytrwałych i kreatywnych.

— Це край, у який традиційно приїжджають за відпочинком та натхненням, але його мешканці впродовж століть змушені були вести боротьбу із силами природи та ворогами, щоб зберегти і відстояти своє. Тут – найвища вершина українських Карпат, яку щороку намагаються здолати тисячі туристів, але на щодень жителі регіону успішно долають складніші виклики. Це край сильних, наполегливих і творчих людей.

LUDNOŚĆ: **1,4** mln
НАСЕЛЕННЯ: **1,4** МЛН.

Jedną trzecią terytorium zajmują Karpaty, a dwie trzecie – pogórza i równiny. Dzięki swoim zasobom naturalnym gospodarka regionu jest napędzana przez przemysł energetyczny, petrochemiczny, rafineryjny oraz naftowy i gazowy. Dobrze rozwinięty jest także przemysł leśny, drzewny, celulozowo-papierniczy, maszynowy, lekki, spożywczy i materiałów budowlanych. Obwód iwanofrankiwski jest znanym ośrodkiem turystyki i rekreacji, przyciągającym miłośników narciarstwa i pieszych wędrówek, a także tych, którzy cenią sobie autentyczność i tradycje ludowe. Iwano-Frankiws'k, gdzie zbiegają się autostrady i linie kolejowe, uważany jest za turystyczną bramę Karpat.

W regionie ponad 3,5 tysiąca zabytków historycznych i kulturowych objętych jest ochroną państwa. Toczy się tu aktywne życie kulturalne – co roku odbywają się różnorodne festiwale i plenery artystyczne. Spektakle Teatru Muzyczno-Dramatycznego im. Iwana Franki są znane na terenie całej Ukrainy. W regionie utworzono szeroką sieć instytucji oświatowych, kulturalnych i artystycznych, działają 3 krajowe uczelnie wyższe. Od początku inwazji na pełną skalę obwód iwanofrankiwski przyjął ponad 150 tys. osób ze strefy aktywnych działań wojennych, a ponad 300 firm zostało tu przeniesionych. W tych trudnych czasach region zapewnia krajowi niezawodne zaplecze dostarczając pomoc, schronienie, opiekę zdrowotną i rehabilitację.

Narciarze na Bukowli, fot. Valeriia Mikulska / Лижники на Буковелі, фот. Валерія Мікульська

Третину території займають Карпатські гори, а дві третини – передгірська і рівнинна зони. Завдяки природним ресурсам, важливе значення в економіці області мають електроенергетика, нафтохімічна, нафтопереробна та нафтогазовидобувна галузі. Добре розвинуті також лісова, деревообробна, целюлозно-паперова, машинобудівна, легка, харчова та промисловість будівельних матеріалів. Івано-Франківщина – відомий центр туризму та оздоровлення, що приваблює любителів гірськолижного спорту та гірських походів а також тих, хто шанує автентіку та народні традиції. Івано-Франківськ, де сходяться автомобільні та залізничні магістралі, вважається туристичними воротами Карпат.

На території області під охорону держави взято понад 3,5 тисячі пам'яток історії та культури. Тут активне культурне життя – щорічно відбуваються різноманітні фестивалі, мистецькі пленери. На всю Україну відомі вистави Музично-драматичного театру ім. І.Франка. В області створена широка мережа освітніх, культурно-просвітницьких та мистецьких закладів, діє три національних університети.

Від початку повномасштабного вторгнення Івано-Франківщина прийняла понад 150 тисяч осіб із зони активних бойових дій, сюди було релоковано понад 300 компаній. У ці важкі часи регіон забезпечує країні надійний тил, надаючи допомогу, прихисток, оздоровлення та реабілітацію.

PROGRAM POTĘŻNYM NARZĘDZIEM ROZWOJU

wywiad z Vitaliiem Ilchyshynem, zastępcą
Przewodniczącego Iwanofrankiwskiej
Obwodowej Administracji Państwowej

CROSSBORDERER: Jak ważna dla obwodu iwanofrankiwskiego jest współpraca z Polską? W jakich obszarach istnieje największy potencjał współpracy?

VITALII ILCHYSHYN: Rzeczpospolita Polska jest jednym z głównych partnerów strategicznych dla obwodu iwanofrankiwskiego ze względu na wspólne tradycje kulturowe i dziedzictwo historyczne, bliskie interesy ekonomiczne. Współpracujemy z województwami podkarpackim, opolskim i lubuskim. Rejony i miasta Przykarpacia podpisały i z sukcesem realizują umowy partnerskie z polskimi powiatami i gminami. Obszary współpracy obejmują kulturę, edukację, opiekę zdrowotną, projekty społeczne i pomoc humanitarną. Szczególnie odczuliśmy wsparcie i pomoc narodu polskiego od początku pełnoskalowej inwazji wojskowej Rosji na Ukrainę.

Od 2007 roku region aktywnie uczestniczy w Programie Współpracy Transgranicznej Polska – Ukraina. Nasz kraj wybrał drogę integracji europejskiej, a takie programy są jednym z kluczowych narzędzi realizacji tego strategicznego kierunku.

Jeśli chodzi o priorytety na przyszłość, obecnie pracujemy nad utworzeniem w regionie trzech ośrodków rehabilitacyjnych i centrum weteranów. Za priorytetowe obszary współpracy uważamy również rozwój energetyki alternatywnej, turystykę, zachowanie dziedzictwa kulturowego, badanie doświadczeń funkcjonowania stref aktywności gospodarczej/stref inwestycyjnych w Polsce, stworzenie systemu gospodarki odpadami stałymi oraz stworzenie przestrzeni bez barier.

Które z realizowanych w regionie projektów obecnego programu są najciekawsze i innowacyjne?

W ramach okresu programowania 2021-2027 w obwodzie realizowanych będzie 8 projektów. Ich tematyka jest istotna dla naszego regionu. W szczególności projekty w ramach priorytetu ZDROWIE są ważne dla zapewnienia wysokiej jakości opieki medycznej zarówno mieszkańcom

regionu, jak i żołnierzom rannym podczas wojny z rosyjskim agresorem, a także przesiedleńcom wewnętrznym. Wyjątkową inicjatywą jest projekt UP2FireSafety, którego celem jest stworzenie ujednoliconego ukraińsko-polskiego zintegrowanego systemu monitorowania, zapobiegania i szybkiego reagowania na pożary lasów w regionie karpackim. Projekt turystyczny TrainToNature jest dla nas przełomowy. Karpackie kolejki wąskotorowe są unikatowym dziedzictwem historycznym i turystycznym regionu, więc utworzenie Muzeum Stacji Kolei Wąskotorowej w Wygodzie będzie kolejnym krokiem w kierunku zachowania i promowania tego dziedzictwa.

”

Rzeczpospolita Polska jest jednym z głównych partnerów strategicznych dla Obwodu Iwanofrankiwskiego ze względu na wspólne tradycje kulturowe i dziedzictwo historyczne, bliskie interesy ekonomiczne.

”

Jak ocenia Pan wpływ realizowanych projektów na społeczność lokalne?

Program jest potężnym narzędziem rozwoju lokalnych społeczności i poprawy życia mieszkańców. Każdy projekt jest ważny nie tylko z punktu widzenia komponentu merytorycznego, ale także z punktu widzenia uczenia się. Doświadczenie zdobyte w trakcie realizacji jest odskocznią do bardziej globalnych projektów w przyszłości. Społeczności uczą się pracować z funduszami europejskimi, nawiązywać partnerstwa, korzystać z narzędzi wsparcia UE oraz dzielić się doświadczeniem i wiedzą. Rozumiemy, że dla wielu społeczności projekty staną się jednym

ПРОГРАМА – ПОТУЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ РОЗВИТКУ

інтерв'ю з Віталієм Ільчишиним,
заступником голови Івано-Франківської
обласної державної адміністрації

CROSSBORDERER: Наскільки співпраця з
Польщею важлива для Івано-Франківщини?
У яких сферах, на Вашу думку, є найбільший
потенціал для співпраці?

ВІТАЛІЙ ІЛЬЧИШИН: Для Івано-Франківщини
Республіка Польща є одним із головних стратегічних
партнерів з огляду на спільні культурні традиції та
історичну спадщину, близькі геоелекономічні інтереси.
Ми співпрацюємо з Підкарпатським, Опольським та
Любуським воєводствами. Районами та містами
Прикарпаття підписано та успішно реалізуються
Угоди про партнерство з польськими повітами та
гмінами. Напрямок співпраці - культура, освіта,
охорона здоров'я, соціальні проекти, надання
гуманітарної допомоги. Особливо ми відчули
підтримку та допомогу польського народу від
початку повномасштабного військового
вторгнення РФ в Україну.

Також, починаючи з 2007 року область бере активну
участь у Програмі ТКС Польща-Україна. Наша
державна обрала шлях євроінтеграції і такі програми
є одним із ключових інструментів у досягненні цього
стратегічного курсу.

Щодо пріоритетів на майбутнє, сьогодні ми
працюємо над створенням в області трьох
реабілітаційних центрів та ветеранського хабу.
Пріоритетними сферами для співпраці також
вважаємо розвиток альтернативної енергетики,
туризму, збереження культурної спадщини, вивчення
досвіду функціонування зон економічної активності/
інвестиційних зон у Польщі, створення системи
поводження з твердими побутовими відходами;
створення безбар'єрного простору.

**Які з проектів поточної програми, що
реалізуються у вашій області, є найбільш
цікавими, інноваційними?**

У рамках програмного періоду 2021-2027 в області
буде реалізовано 8 регулярних проектів. Їхня
тематика є актуальною для нашого регіону.
Зокрема, проекти в рамках пріоритету «Здоров'я»

є важливими для надання якісної медичної допомоги
як жителям області, так і військовим, пораненим у
війні з російським агресором, а також внутрішньо
переміщеним людям. Унікальною ініціативою є
проект UP2FireSafety, метою якого є створення
єдиної українсько-польської інтегрованої системи
моніторингу, запобігання та оперативного
реагування на лісові пожежі в Карпатському регіоні.
Знаковим для нас є туристичний проект. Карпатські
вузькоколійки – унікальна історична та туристична
спадщина регіону, тож створення музею «Вокзал
вузькоколійки» у Вигоді стане ще одним кроком до
збереження та популяризації цієї спадщини.

”

Івано-Франківщини Республіка
Польща є одним із головних
стратегічних партнерів з огляду
на спільні культурні традиції
та історичну спадщину, близькі
геоелекономічні інтереси.

”

**Як Ви оцінюєте вплив реалізованих проектів на
місцеві громади?**

Програма є потужним інструментом для розвитку
територіальних громад та покращення життя
мешканців. Кожний проект важливий не лише з
точки зору матеріальної складової, а й з точки зору
навчання. Здобутий досвід реалізації – це сходина
глобальніших проектів у майбутньому. Громади
вчать працювати з європейськими фондами,
налагоджувати партнерства, використовувати
інструменти підтримки ЄС, обмінюватися досвідом
та знаннями. Ми розуміємо, що для багатьох громад
проекти стануть одним із основних інструментів
розвитку.

OBWÓD IWANOFRANKIWSKI PROJEKTY

Od 2006 roku Obwód Iwanofrankiwski uczestniczy w kolejnych programach współpracy transgranicznej Polska – Ukraina. W poprzedniej perspektywie UE w regionie zrealizowano 9 projektów, a łączna kwota pozyskanych środków wyniosła około 1,6 mln EUR. Umożliwiły one realizację ciekawych i unikalnych inicjatyw mających na celu rozwój turystyki, kultury i bezpieczeństwa, co przyczyniło się do rozwoju dobrosąsiedzkich relacji i zapożyczenia uniijnych doświadczeń. Są to projekty z zakresu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego *Rosettes*, *TouchingThePast*, *GORGANY_HERITAGE*, *Horses&Nature*, *KoSol*, *FIRE*, oraz projekty mające na celu poprawę bezpieczeństwa *SECINCARP* i *PIMReC*. Ze względu na brak wspólnej granicy regionu z Rzeczpospolitą Polską, realizacja takich wspólnych projektów odgrywa szczególną rolę w ukraińsko-polskiej współpracy międzyregionalnej.

W ramach programu Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027 w regionie zostanie zrealizowanych 8 projektów o łącznej wartości około 7,5 mln euro (2 projekty w priorytecie ZDROWIE, 4 projekty w priorytecie ŚRODOWISKO) oraz dwa Duże Projekty Infrastrukturalne. Już w tym roku rozpoczęła się realizacja Dużego Projektu Infrastrukturalnego w priorytecie TURYSTYKA we wsi Wyhoda – *TrainToNature*. Karpackie kolejki wąskotorowe stanowią cenne dziedzictwo historyczne i turystyczne, więc utworzenie Muzeum Stacji Kolei Wąskotorowej w ramach tego projektu będzie kolejnym krokiem w kierunku jego zachowania i promocji.

Projekt *UP2FireSafety* jest wyjątkową inicjatywą ponieważ łączy cztery ukraińskie obwody (iwanofrankiwski, lwowski, zakarpacki i tarnopolski) oraz województwo podkarpackie w Polsce w celu stworzenia jednego ukraińsko-polskiego zintegrowanego systemu monitorowania, zapobiegania i szybkiego reagowania na pożary lasów w regionie Karpat. *FABRICS* to kolejny projekt mający na celu stworzenie zrównoważonych i innowacyjnych rozwiązań w zakresie kontroli przeciwpożarowej.

Dzięki projektom *IFSynergy* w Iwano-Frankiwsku i *CleanWater* w Bursztynie usprawniona zostanie sieć wodociągowa i kanalizacyjna, co będzie miało pozytywny wpływ na środowisko. Celem projektu *ParksMatter* jest zagospodarowanie terenów zielonych w miastach. W ramach projektu uporządkowany zostanie Park Młodzieżowy w Iwano-Frankiwsku. Projekty w ramach priorytetu ZDROWIE mają na celu rozwiązanie ważnych problemów. *RescueCars* w Iwano-Frankiwsku – usprawni transport medyczny i terminową diagnostykę, a *SOS4Children* w Dolinie – rozwój usług medycznych dla dzieci.

Mamy nadzieję, że wkrótce zobaczymy efekty tych ważnych inicjatyw, które uczynią region jeszcze bardziej atrakcyjnym zarówno dla mieszkańców, jak i gości.

Dolina Dniestr, fot. Mykhailo Kovtun / Дніпровський канал, фот. Михайло Ковтун

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ ПРОЄКТИ

З 2006 року Івано-Франківщина бере участь у Програмі ТКС Польща – Україна. Зокрема, у попередньому програмному періоді в області було реалізовано 9 проєктів, а загальна сума залучених грантових коштів становила біля 1,6 млн. євро. Проєкти дозволили втілити цікаві та унікальні ініціативи, спрямовані на розвиток туризму, культури, безпеки, які сприяли розвитку добросусідських відносин та запозиченню європейського досвіду. Це проєкти у сфері культурної та природної спадщини *Rosettes*, *TouchingThePast*, *GORGANY_HERITAGE*, *Horses&Nature*, *KoSol*, *FIRE*, *CarpathianBee* та проєкти, спрямовані на підвищення безпеки *SECINCARP* та *PIMReC*. Враховуючи те, що область не має спільного кордону з Республікою Польща, реалізація таких спільних проєктів відіграє особливу роль в українсько-польському міжрегіональному співробітництві.

У рамках Програми Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027 в області буде реалізовано 8 проєктів на суму близько 7,5 млн. євро (2 проєкти за пріоритетом «Здоров'я», 4 проєкти – за пріоритетом «Довкілля») і два великих інфраструктурних проєкти. Так, вже у цьому році у селищі Вигода розпочалась реалізація великого інфраструктурного проєкту у пріоритеті «Туризм» – *TrainToNature*. Карпатські вузькоколійки – цінна історична та туристична спадщина, тож створення музею «Вокзал вузькоколійки» у рамках цього проєкту стане ще одним кроком до її збереження та популяризації.

Проєкт *UP2FireSafety* є унікальною ініціативою, адже він об'єднав чотири українські області (Івано-Франківську, Львівську, Закарпатську та Тернопільську) та Підкарпатське воєводство у Польщі задля створення єдиної українсько-польської інтегрованої системи моніторингу, запобігання та оперативного реагування на лісові пожежі в Карпатському регіоні. Ще один проєкт, спрямований на створення стійких та інноваційних рішень у сфері контролю над пожежами – *FABRICS*.

Завдяки проєктам *IFSynergy* в Івано-Франківську та *CleanWater* у Бурштині буде покращено системи водопостачання та водовідведення, що матиме позитивний вплив на довкілля. Завданням проєкту *ParksMatter* є розвиток зелених зон у містах. У його рамках, зокрема, буде впорядковано Молодіжний парк в Івано-Франківську.

Проєкти за пріоритетом «Здоров'я» спрямовані на вирішення важливих проблем: *RescueCars* в Івано-Франківську – на покращення медичного транспорту та своєчасної діагностики, *SOS4Children* у Долині – на розвиток медичних послуг для дітей.

Сподіваємося незабаром побачити результати цих важливих ініціатив, які зроблять регіон ще привабливішим як для його мешканців, так і гостей.

Halicz zamek, fot. Serhii Kurytsia / Галицький замок, фот. Сергій Куринця

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

МАЗОВЕЦЬКЕ ВОЄВОДСТВО

Bijące serce Polski

— Położone w sercu Polski województwo mazowieckie ma wiele „naj-...”. Jest największym pod względem powierzchni i liczby ludności polskim województwem w Polsce. Ma największy port lotniczy i kilka lotnisk regionalnych, tu krzyżują się najważniejsze szlaki drogowe i kolejowe. Pod względem PKB oraz liczby mieszkańców przewyższa niejedno europejskie państwo i jest jednym z najszybciej rozwijających się regionów europejskich.

*Пульсующе серце
Польщі*

— Розташоване в самому серці Польщі Мазовецьке воєводство має багато «най-...». Це найбільше воєводство Польщі за площею та кількістю населення. Тут знаходиться найбільший аеропорт і кілька регіональних аеропортів, тут перетинаються найважливіші автомобільні та залізничні шляхи. За обсягом ВВП і чисельністю населення воно випереджає багато європейських країн і є одним з найбільш швидкозростаючих європейських регіонів.

LUDNOŚĆ:
НАСЕЛЕННЯ: **5,5** mln
МЛН.

Blisko co piąty podmiot gospodarczy w Polsce ma swoją siedzibę właśnie w Mazowieckiem. W uczelniach wyższych regionu kształci się blisko 300 tysięcy studentów – najwięcej ze wszystkich województw. Stolicą regionu jest stolica Polski – Warszawa, najludniejsze polskie miasto liczące prawie 2 miliony mieszkańców. Najbardziej rozpoznawalnymi atrakcjami regionu są przede wszystkim obiekty zabytkowe: pałac w Wilanowie, Łazienki Królewskie oraz warszawska Starówka.

Krajobraz regionu jest przeważnie nizinny, podzielony dolinami dużych rzek, a wśród nich najdłuższą w Polsce – Wisłą. Mazowieckie ma też miejsca cenne przyrodniczo: Kampinoski Park Narodowy, 9 parków krajobrazowych, 189 rezerwatów przyrody i 62 obszary chronionego krajobrazu.

Wśród takiej przyrody dobrze rozwinęło się rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, w tym głównie sadownictwo, mleczarstwo i branża mięsna.

Jak widać, Mazowieckie to nie jest region jednorodny. Oprócz stolicy ma też obszary o znacznie niższym PKB. Wschodnie krańce regionu leżą częściowo na Podlasiu, blisko zewnętrznej granicy Unii Europejskiej i podlegają tym samym zjawiskom, co cała tzw. „ściana wschodnia” Polski, a są nimi: odpływ młodzieży i ucieczka kapitału do wielkich miast, starzenie się społeczeństwa, mniejsza dostępności do usług, słaby przemysł, wykluczenie komunikacyjne i wiele innych. Dlatego też od samego początku podregion ostrołęcki i siedlecki uczestniczą w kolejnych programach współpracy transgranicznej ze wschodnimi sąsiadami.

Ostrołęka – most na Narwi, fot. Monika Kutkowska / Ostrołęka – міст над Нарвою, фот. Моніка Кутківська

Майже кожен п'ятий суб'єкт господарювання в Польщі знаходиться в Мазовецькому воєводстві. У вищих навчальних закладах регіону навчається майже 300 000 студентів – найбільше серед усіх воєводств. Столицею краю є столиця Польщі – Варшава, найбільш густонаселене польське місто з майже 2 мільйонами мешканців. Найбільш впізнаваними пам'ятками регіону є, перш за все, історичні будівлі: палац у Вілянові, Королівський парк Лазенки та Старе місто Варшави.

Ландшафт регіону переважно рівнинний, розділений долинами великих річок, у тому числі найдовшої в Польщі – Вісли. У Мазовецькому воєводстві також є цінні природні місця: Кампінський національний парк, 9 ландшафтних парків, 189 природних заповідників і 62 території заповідного ландшафту. Серед такої природи добре розвинулося сільське господарство та переробка

сільськогосподарської продукції, включаючи переважно плідівництво, молочну та м'ясну промисловість.

Як бачимо, Мазовія не є однорідним регіоном. Окрім столиці, тут також є райони зі значно нижчим ВВП. Східні окраїни регіону частково лежать на Підляшші, неподалік зовнішнього кордону Європейського Союзу, і їм характерні ті самі явища, що і для всієї так званої «східної стіни» Польщі, а саме: відтік молоді та втеча капіталу до великих міст, старіння населення, менша доступність послуг, слабка промисловість, комунікаційна ізоляція та багато інших. Саме тому Остроленський та Седлецький субрегіони від самого початку беруть участь у всіх Програмах транскордонного співробітництва зі своїми східними сусідами.

WSPÓŁPRACA PONAD GRANICAMI

rozmowa z Janiną Ewą Orzełowską,
członkinią Zarządu Województwa
Mazowieckiego i przedstawicielką
województwa w Komitecie Monitorującym
Program Interreg NEXT Polska – Ukraina

CROSSBORDERER: Mazowieckie jest kojarzone jako region położony centralnie, dlaczego więc tak aktywnie sięga po środki z transgranicznego programu?

JANINA EWA ORZEŁOWSKA: Bardzo często, gdy mówimy o Mazowszu, myślimy o Warszawie. Jednak woj. mazowieckie jest bardzo zróżnicowane i obejmuje także podregiony wschodnie – ostrołęcki i siedlecki, które są położone blisko wschodniej granicy. Borykają się one z podobnymi trudnościami, jak inne wschodnie regiony Polski i właśnie dlatego z powodzeniem korzystają z Programu od samego początku. Warto zwrócić uwagę na wyjątkowy charakter programu transgranicznego, który pozwala polskim regionom i miastom budować wspólnie z sąsiadami zza wschodniej granicy. To coś więcej niż partnerstwo. W trudnej sytuacji politycznej, w jakiej znajduje się Ukraina, Program daje nie tylko tak potrzebne wsparcie finansowe, ale też dowód naszej solidarności z partnerami z Ukrainy, pozwala na wymianę doświadczeń i szukanie wspólnych rozwiązań. Forma i idea tego programu są w tych trudnych czasach bardzo potrzebne.

Wdrażanie programów w ramach nowej perspektywy UE idzie pełną parą. Na co mogą liczyć beneficjenci w podregionach siedleckim i ostrołęckim?

W październiku podpisaliśmy aż 5 umów grantowych. Tym samym liczba projektów z udziałem partnerów województwa mazowieckiego wzrosła do 10. Całkowite dofinansowanie to aż 19,5 mln euro. Beneficjenci z naszego regionu korzystają z funduszy w ramach dwóch priorytetów – ŚRODOWISKO i ZDROWIE. Będą to tak ważne dla lokalnych społeczności inwestycje jak budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miasta Garwolin i gminy Siedlce, a także modernizacja stacji uzdatniania wody i budowa nowej sieci wodociągowej w Siedlcach. Na wsparcie finansowe mogą liczyć też ochotnicze straże pożarne. Znalazły się także środki na założenie 9 nowych mini parków w Siedlcach. Wszystkie te projekty otrzymają w sumie blisko 38 mln zł dofinansowania.

Oczywiście, zgodnie z ideą Programu, podobne inwestycje zostaną zrealizowane po stronie ukraińskiej. To pokazuje solidarnościowy charakter tego niezwykłego programu.

Wspominała Pani także o drugim priorytecie – ZDROWIE. Kto może z niego skorzystać?

Z tego priorytetu z powodzeniem korzystają nasze szpitale wojewódzkie w Siedlcach i Ostrołęce. Wspólnie z ukraińskimi partnerami prowadzą projekty, dzięki którym poprawia się jakość leczenia. Przykładem może być prowadzony przez Mazowiecki Szpital Wojewódzki w Siedlcach razem z Lwowskim Regionalnym Centrum Diagnostyki Klinicznej projekt zwiększający dostęp pacjentów do diagnostyki obrazowej. Ale nie tylko szpitale wojewódzkie otrzymują wsparcie z Programu. Z powodzeniem po pieniądze sięgają też szpitale powiatowe. W sumie zrealizowanych zostanie 11 projektów, których liderami są gminy, szpitale lub inne jednostki z naszego regionu. To w sumie ponad 21 mln euro wsparcia.

”

W trudnej sytuacji politycznej, w jakiej znajduje się Ukraina, Program daje nie tylko tak potrzebne wsparcie finansowe, ale też dowód naszej solidarności z partnerami z Ukrainy, pozwala na wymianę doświadczeń i szukanie wspólnych rozwiązań. Forma i idea tego programu są w tych trudnych czasach bardzo potrzebne.

”

СПІВПРАЦЯ ПОНАД КОРДОНИ

розмова з Яніною Євою Оржеловською,
членкинею Правління Мазовецького
воєводства та представницею
воєводства в Моніторинговому комітеті
Програми Interreg NEXT
Польща – Україна

CROSSBORDERER: Мазовецьке воєводство
сприймається як центрально розташований
регіон. Чому ж воно так активно шукає
фінансування в рамках транскордонної
програми?

ЯНІНА ЕВА ОЖЕЛОВСЬКА: Дуже часто, коли ми
говоримо про Мазовію, ми думаємо про Варшаву.
Однак Мазовія є дуже різноманітною і включає також
східні субрегіони – Остроленцький та Седлецький,
які розташовані близько до східного кордону. Вони
стикаються з тими ж труднощами, що й інші східні
регіони Польщі, і саме тому вони з самого початку
успішно користуються перевагами Програми. Варто
відзначити унікальний характер транскордонної
програми, яка дозволяє польським регіонам і містам
будувати разом зі своїми сусідами з-за східного кордону.
Це більше, ніж просто партнерство. У складній
політичній ситуації, в якій опинилася Україна, Програма
не лише надає вкрай необхідну фінансову підтримку,
але й демонструє нашу солідарність з українськими
партнерами, дозволяє обмінюватися досвідом та
шукати спільні рішення. Форма та ідея цієї Програми є
надзвичайно потрібними в ці складні часи.

**Реалізація програм в рамках нової перспективи
ЄС йде повним ходом. На що можуть
розраховувати бенефіціари в Седлецькому та
Остроленцькому субрегіонах?**

У жовтні ми підписали аж 5 грантових контрактів.
Таким чином, кількість проектів за участю партнерів
з Мазовецького воєводства зросла до 10 із загальною
сумою грантів на 19,5 мільйонів євро. Бенефіціари
з нашого регіону отримають кошти в рамках двох
пріоритетів – ДОВКІЛЛЯ і ЗДОРОВ'Я. Це будуть такі
важливі для місцевих громад інвестиції як будівництво
санітарної каналізації в місті Гарволін та гміні
Седльце, а також модернізація водоочисної станції
та будівництво нової системи водопостачання в
Седльцях. На фінансову підтримку також можуть
розраховувати добровільні пожежні команди.

Були також знайдені кошти на створення 9 нових
міні-парків у Седльцях. Всі ці проекти отримують
фінансування на загальну суму близько 38 мільйонів
злотих. Звичайно, відповідно до ідеї Програми,
аналогічні інвестиції будуть реалізовані й з
українського боку. Це свідчить про солідарний
характер цієї надзвичайної програми.

**Ви також згадали про другий пріоритет –
ЗДОРОВ'Я. Хто може отримати від нього
користь?**

Наші воєводські лікарні в Седльцях та Остроленці
успішно користуються цим пріоритетом. Разом з
українськими партнерами вони реалізують проекти,
які покращують якість лікування. Одним із прикладів
є проєкт Мазовецької воєводської лікарні в Седльцях
спільно з Львівським обласним клінічним діагностичним
центром, спрямований на розширення доступу
пацієнтів до візуальної діагностики. Але не тільки
воєводські лікарні отримують підтримку від Програми.
Успішно освоюють кошти і повітові лікарні. Загалом
буде реалізовано 11 проєктів, лідерами яких є органи
місцевого самоврядування, лікарні або інші установи
нашого регіону. Загальна сума підтримки становить
понад 21 мільйон євро.

”

дній політичній ситуації, в
инилася Україна, Програма не
лише надає вкрай необхідну фінансову
підтримку, але й демонструє
нашу солідарність з українськими
партнерами, дозволяє обмінюватися
досвідом та шукати спільні рішення.
Форма та ідея цієї Програми є
надзвичайно потрібними в ці складні
часи.

”

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE PROJEKTY

Województwo mazowieckie, którego wschodnie regiony znajdują się na obszarze Programu skutecznie sięga po środki z Programu. Tylko w perspektywie 2014-2020 w podregionie ostrołęcko-siedleckim zrealizowano 11 projektów. Łącznie po obu stronach granicy zyskały one dofinansowanie z UE kwotą ok. 20 mln euro. Kolejne projekty, w ramach nowej perspektywy, właśnie się rozpoczynają.

Region jest niezwykle rozległy, dlatego ważną rolę odgrywa sprawny i bezpieczny transport. Dzięki 2 projektom *DW698* oraz *FasterSafer* łatwiej można poruszać się po okolicach Łosic oraz Bielan (powiat sokołowski). Z nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi zapoznać się natomiast w dawnym dworcu kolejowym w Ostrołęce dzięki realizacji projektu *ICTCompet*.

Duże znaczenie przykładają się w Programie do szeroko pojętego bezpieczeństwa. W ramach tej dziedziny dofinansowano 3 projekty z zakresu ochrony zdrowia, wspierając szpitale w Siedlcach (projekt *RUOK*), Ostrołęce (*HCS*) i Łosicach (*BAMS*) oraz projekt dotyczący straży pożarnej i służb ratowniczych (*COORDINATION*).

Dzięki temu z lepszym samopoczuciem, po nowych drogach województwa możemy ruszyć w podróż po atrakcjach Mazowieckiego wspartym przez Program. Na początek warto odwiedzić kościół i klasztor w Węgrowie, które zostały gruntownie odnowione w projekcie *TwinMonasteries*. Także pobliskie świątynie w Mokobodach i warte są obejrzenia, zwłaszcza po zakończeniu projektu *CBCPilgrim*. Następnie można udać się na północ, by poznać bogatą kulturę Kurpiowszczyzny, wzbogaconą za sprawą projektu *PROFolk*, zrealizowanego z partnerem ukraińskim przez centrum kultury w Myszyńcu.

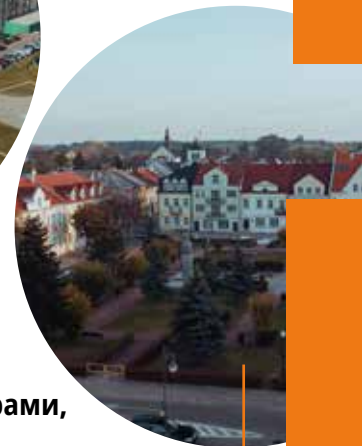
Na koniec warto wspomnieć, że Uniwersytet Warszawski ma swój ważny udział w projekcie *PIMReC*. Dotyczy on adaptacji dawnego obserwatorium na górze Pop Iwan w Karpatach na potrzeby centrum szkoleniowego górskiego pogotowia ratunkowego.

W obecnej edycji Programu, czyli Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027 partnerzy z podregionów ostrołęckiego i siedleckiego województwa

mazowieckiego będą uczestniczyć w 4 projektach z zakresu zdrowia (podmioty z Ostrołęki, Łosic i dwa z Siedlec) oraz w 8 projektach środowiskowych (m.in. z Garwolina, Siedlec, Łosic).

I tak na przykład Garwolin jest partnerem wiodącym projektu *Interreg4water* wspierającego rozwój infrastruktury kanalizacyjnej i poprawę zrównoważonej gospodarki wodnej dla ochrony środowiska i jakości życia mieszkańców obszaru przygranicznego. Kolejny projekt – *SAFETY*, Gminy Siedlce ma poprawić bezpieczeństwo środowiska i ludności zamieszkującej obszar przygraniczny poprzez zwiększenie możliwości i szybkości działania służb podczas akcji ratowniczych. Zakupiony będzie sprzęt i 3 wozy strażackie, odbędą się też szkolenia. Dzięki realizacji *IFSynergy* w Siedlcach poprawi się zarządzanie systemami zaopatrzenia w wodę, ich monitorowanie oraz zwiększenie wydajności. Zmodernizowana zostanie stacja uzdatniania wody, rozbudowana sieć wodociągowa, zakupione będą specjalistyczne samochody dla służb technicznych. Łączna wartość dofinansowania z UE dla obecnych przedsięwzięć na tym terenie to około 15,5 mln euro.

МАЗОВЕЦЬКЕ ВОЄВОДСТВО ПРОЄКТИ

Мазовецьке воєводство, східна частина якого розташована на території Програми, ефективно використовує програмні кошти. Лише в перспективі 2014-2020 рр. в Остроленсько-седлецькому субрегіоні було реалізовано 11 проєктів. Загалом по обидва боки кордону на них було виділено фінансування ЄС у розмірі біля 20 мільйонів євро. Проєкти з нової програмної перспективи тільки розпочинаються.

Регіон є великим територіально, тому ефективний і безпечний транспорт має для нього велике значення. Завдяки проєктам *DW698* і *FasterSafer* покращилось сполучення між Лосіце та Белянами (Соколовський повіт). З сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями можна ознайомитися на колишньому залізничному вокзалі в Остроленці завдяки реалізації проєкту *ICTCompet*.

Програма надає великого значення безпеці в широкому розумінні цього слова. У цій сфері було дофінансовано три медичні проєкти – надано підтримку лікарням у Седльце (проєкт *RUOK*), Остроленці (*HCS*) і Лосіце (*BAMS*), а також один проєкт пожежно-рятувальних служб (*COORDINATION*).

Тепер, коли ми почуваємо себе краще, можемо мандрувати новими дорогами до визначних пам'яток Мазовії, які були підтримані у рамках Програми. По-перше, варто відвідати костел і монастир у Венгрові, які були ґрунтовно відреставровані в рамках проєкту *TwinMonasteries*. Також слід оглянути храми в сусідніх Мокободах і Голублі, покращені у рамках проєкту *CBCPilgrim*. Тоді можна вирушити на північ, щоб познайомитися з багатю культурою Курпівського краю, до популяризації якого долучився проєкт *PROFolk*, який реалізував культурний центр у Мишинці спільно з українським партнером

І, нарешті, варто згадати Варшавський університет, який відіграв важливу роль у проєкті *PIMReC*. Його метою було пристосування колишньої обсерваторії на горі Піп Іван у Карпатах під потреби центру

підготовки гірських рятувальників.

У поточному програмному періоді, Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027, партнери з Остроленсько-седлецького субрегіону Мазовецького воєводства братимуть участь у 4 проєктах у сфері охорони здоров'я (організації з Остроленки, Лосіце та два з Седльця) та 8 екологічних проєктах (зокрема, з Гарволіна, Седльця та Лосіце).

Наприклад, Гарволін є головним партнером проєкту *Interreg4water*, у рамках якого буде покращено каналізаційну інфраструктуру та покращено стале управління водними ресурсами для захисту навколишнього середовища та якості життя мешканців прикордонної території. Інший проєкт – *SAFETY* у гміні Седльце спрямований на покращення безпеки навколишнього середовища та населення, яке проживає на прикордонних територіях, шляхом підвищення ефективності та швидкості роботи служб під час рятувальних операцій. Буде придбано обладнання та 3 пожежні автомобілі, проведено навчання. Завдяки впровадженню проєкту *IFSynergy* в Седльце буде покращено управління системами водопостачання, їх моніторинг та підвищення ефективності роботи. Буде модернізовано очисну станцію, розширено мережу водопостачання, закуплено спеціалізовані автомобілі для технічних служб. Загальна сума фінансування ЄС для проєктів на цій території становить приблизно 15,5 млн євро.

ŚLADAMI GOTÓW

— Przybyli 2 tysiące lat temu, a zawładnęli wyobraźnią współczesnych. Choć słowo „gotyk” jest jednym z najważniejszych pojęć w kulturze europejskiej, o Gotach na ogół wiemy niewiele. Za to archeolodzy i historycy z położonego na polsko-ukraińskim pograniczu Hrubieszowa potrafią o nich opowiadać godzinami:

– Te plemiona z południowej Skandynawii szukały nowych, lepszych ziem dla osiedlenia się – tłumaczy Bartłomiej Bartecki, dyrektor miejscowego Muzeum im. ks. Stanisława Staszica, koordynator polskiej części projektu. – Wiedzieli, że bardziej na południe, po drugiej stronie Morza Bałtyckiego są lepsze gleby i w I wieku n.e. na łodziach dotarli na Pomorze, skąd po kilku pokoleniach wyruszyli w kolejną wielką wędrówkę – w kierunku południowo-wschodnim, gdzie są jeszcze lepsze gleby.

W ten sposób, jeszcze przed nastaniem Słowian, zawładnęli ogromnym obszarem – od Pomorza aż po Krym i Bałkany.

– Mieli pełną świadomość tego, że na Krymie są świetne warsztaty szklarskie, że można prowadzić handel na szeroka skalę i po prostu wędrowali w kierunku południowo-wschodnim, do krainy Oium, do swojej „ziemi obiecanej”.

Wędrując wzdłuż rzek dotarli jednak najpierw do Kotliny Hrubieszowskiej nad Bugiem, gdzie znaleźli znakomite warunki dla rolnictwa i wyżywienia rosnącej społeczności, dlatego wielu z nich postanowiło zostać tu na stałe. Był ku temu jeszcze jeden powód:

– Region hrubieszowsko-włodzimierski – jak spojrzymy na mapę Europy – jest prawie dokładnie w połowie drogi między Morzem Bałtyckim a Morzem Czarnym. Goci mieli tego pełną świadomość – celowo osiedlili się tutaj, bo wiedzieli, że to jest świetne miejsce do... biznesu. Sprowadzali z północy bursztyn czy skóry, pożądane przez dalekie Południe, a z kolei stamtąd sprowadzali wino, naczynia i paciorki szklane, luksusowe wyroby z brązu i srebra. Posługiwali się przy tym rzymskimi denarami, których znaleziono dotąd w naszym regionie co najmniej kilka tysięcy sztuk. To jest taka soczewka kulturowa – mix różnych elementów z różnych zakątków Europy – tutaj właśnie, na pograniczu polsko-ukraińskim.

Dziś w tym miejscu znajdowane są setki pamiątek ich bytności, a począwszy od lat 70. ubiegłego wieku teren

СЛІДАМИ ГОТІВ

— Вони прибули 2000 років тому і захопили уяву наших сучасників. Хоча слово «готики» є одним із найважливіших понять у європейській культурі, загалом ми мало знаємо про готів. Проте археологи та історики з Грубешова, що на польсько-українському кордоні, можуть розповідати про них годинами:

– Ці племена з південної Скандинавії шукали нові, кращі землі для поселення, – пояснює Bartłomiej Bartecki, координатор польської частини проекту і директор місцевого музею ім. священика Станіслава Сташиця, – Вони знали, що південніше, по інший бік Балтійського моря, є кращі ґрунти і в I столітті нашої ери на човнах вони дісталися Помор'я, звідки через кілька поколінь вирушили в іншу велику подорож – на південний схід, де ще краща земля.

Таким чином вони ще до приходу слов'ян оволоділи величезною територією – від Помор'я до Криму та Балкан.

– Вони цілком усвідомлювали собі той факт, що в Криму є великі майстерні з виготовлення скла і що вони можуть вести масштабну торгівлю, тому просто побрили на південний схід, у землю Oium, у свою «землю обітовану».

Мандруючи річками, вони спершу дійшли до Грубешівської долини на річці Буг, де знайшли чудові умови для землеробства, що дозволяло прокормити зростаючу громаду, тому багато з них вирішили залишитися тут назавжди. Для цього була ще одна причина:

– Грубешівсько-Володимирський регіон – якщо ми поглянемо на карту Європи – знаходиться майже рівно на півдорозі між Балтійським і Чорним морями. Готи це прекрасно усвідомлювали – вони оселилися тут спеціально, бо знали, що це чудове місце для... бізнесу. Вони привозили бурштин і шкуру з півночі, якими цікавилися мешканці далекого Півдня, а звідти — вино, посуд і скляні намистини, а також розкішні вироби з бронзи та срібла. Для розрахунків вони користувалися римськими динарами, яких на сьогодні в наших краях знайдено не менше кількох тисяч штук. Це така культурна лінза – поєднання різних елементів з різних частин Європи саме тут, на польсько-українському прикордонні.

ten, za sprawą m.in. badań wykopaliskowych prof. Andrzeja Kokowskiego z UMCS w Lublinie, stał się prawdziwym „archeologicznym Eldorado”, przyciągając najpierw badaczy historii, a później tysiące turystów, dzięki utworzeniu skansenu archeologicznego „Wioska Gotów”, ożywianego przez grupę rekonstrukcyjną:

– Dla nas jest to przede wszystkim przygoda. Możemy pokazywać jak ci ludzie się ubierali, jak wyglądali, co tworzyli, jak żyli. Są wśród nas historycy, archeolodzy, studenci, ale są też panie, które na co dzień zajmują się domem czy panowie, którzy wykonują zawody niezwiązane z historią – po prostu mieszkańcy regionu, których zaraził tym bakcylem – opowiada Anna Mucha, która już od 8 lat działa w Grupie Rekonstrukcyjnej „Wioska Gotów”. Od czasu do czasu członkowie tego ponad 30-osobowego zespołu przebierają się w gockie stroje i wykonują naczynia z epoki, szklane paciorki, tkają, gotują historyczne potrawy. – Nasze stowarzyszenie jest już wielopokoleniowe – od babć po wnuki. Ale jest to też okazja, by zainteresować innych – ci, którzy nas odwiedzają, w ślad za tym sięgają po książki na temat wydarzeń sprzed 2 tysięcy lat...

Z tych doświadczeń postanowili skorzystać pasjonaci, muzealnicy i samorządowcy z Włodzimierza na Ukrainie zapraszając do współpracy polskich partnerów z Gminy Hrubieszów i hrubieszowskiego muzeum.

Починаючи з 70-х років минулого століття ця територія, завдяки, зокрема, розкопкам під керівництвом проф. Анджея Коковського з Університету ім. Марії Складовської-Кюрі у Любліні, стала справжнім «археологічним Ельдорадо», що приваблює дослідників історії. Донині в цьому місці можна знайти сотні експонатів. А завдяки створенню археологічного музею під відкритим небом «Село готів», анімованим групою реконструкторів, це місце також приваблює численних туристів:

– Для нас це перш за все пригода. Ми можемо показати, як ці люди одягалися, як вони виглядали, що творили, як жили. Серед нас є історики, археологи, студенти, але є й жінки, які щоденно доглядають за домом, і чоловіки, які займаються професіями, не пов'язаними з історією – просто мешканці краю, яких ми заразили цією бацилою, – каже Анна Муха, яка працює вже 8 років в групі реконструкторів «Село готів». Час від часу члени цієї команди з понад 30 осіб одягаються в готичні костюми та виготовляють старовинні посудини, скляні намистини, плетуть, готують страви історичних часів. – Наше товариство вже сталося багатопокілінним – від бабусь до онуків. Але це також можливість зацікавити інших – тих, хто відвідує нас, тягнеться до книжок про події 2000-річної давнини...

– Cały czas to, co robiliśmy tutaj było skrupulatnie obserwowane przez naszych przyjaciół z Ukrainy. Przyjeżdżali wielokrotnie do nas na wizyty studyjne i konferencje, mamy też zaprzyjaźnionych naukowców-archeologów na Ukrainie. Gdy zobaczyli, że po tej stronie Bugu coś tak fajnego w archeologii można zrobić, że to generuje ruch turystyczny, dostrzegli potencjał również dla siebie. Było łatwiej, bo wcześniej wspólne projekty były już realizowane, więc zapytali, czy moglibyśmy włączyć się w promocję archeologii po drugiej stronie granicy – wyjaśnia dyrektor muzeum.

W ten sposób narodził się projekt *GothicWay* („Gocka ścieżka: wspólna rekonstrukcja historyczna i wirtualna podróż do przeszłości”). W jego efekcie powstała wirtualna wycieczka po Wiosce Gotów, trójwymiarowe modele naszych skandynawskich przodków, zakupione zostały interaktywne panele dotykowe, zrealizowano multimedialny film animowany „Życie Gotów” oraz podobną produkcję dla dzieci pt. „Magiczna opowieść gocka”, zadbano też o dostępność dla osób niepełnosprawnych. W ocenie partnerów projektu, polsko-ukraińskie dziedzictwo Gotów to potencjał do współpracy na długie lata:

Absolutnie tak – podsumowuje Bartłomiej Bartecki. – Kiedy, mimo zawirowań, udało nam się zorganizować podsumowującą konferencję, otworzyło się mnóstwo nowych pomysłów, możliwości. Chcemy w kolejnych latach organizować cykliczne konferencje archeologiczne na różne tematy, a może nawet wspólne kampanie wykopaliskowe. Identyczne przedmioty możemy oglądać w gablotach muzealnych u nas w Hrubieszowie czy u kolegów we Włodzimierzu. Jest to ogromne pole do współpracy jej potencjał jest bardzo duży...

Ентузіасти, музейники та представники місцевої влади з Володимира (Волинська область) вирішили скористатися цим досвідом і запросили до співпраці польських партнерів із гміни Грубешів та місцевого музею.

Весь час за тим, що ми тут робили, ретельно стежили наші друзі з України. Вони неодноразово приїздили до нас на навчальні візити та конференції. Крім цього в Україні ми дружимо з науковцями-археологами. Коли вони зрозуміли, що щось таке круте в археології можна зробити з іншого боку Бугу і що це сприятиме туристичним потокам, вони побачили потенціал і для себе. Нам було простіше, тому що раніше вже реалізовувалися спільні проєкти, тому запитали в нас, чи можна долучитися до популяризації археології по той бік кордону, – пояснює директор музею.

Так народився проєкт *GothicWay* («Готичний шлях: спільна історична реконструкція та віртуальна подорож у минуле»). В результаті створено віртуальну екскурсію Селом Готів, створено тривимірні моделі наших скандинавських предків, придбано інтерактивні сенсорні панелі, створено мультимедійний анімаційний фільм «Життя Готів», а також подібна постановка для дітей під назвою «Чарівна готична історія», організатори подбали й про доступність для людей з обмеженими можливостями. На думку партнерів проєкту, польсько-українська спадщина готів має потенціал для співпраці на багато років: *І це правда*, резюмує Bartłomiej Bartecki. – Коли, незважаючи на негаразди, вдалося організувати підсумкову конференцію, тоді відкрилося багато нових ідей і можливостей. У найближчі роки ми хочемо організовувати регулярні археологічні конференції на різні теми, а можливо, навіть спільні розкопки. Ми можемо побачити ідентичні об'єкти в музейних вітринах у нас у Грубешові чи в наших колег у Володимирі. Це величезне поле для співпраці, а потенціал у неї дуже великий...

QUIZ GEOGRAFICZNY

— A teraz czas na chwilę rozrywki!
Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o geografii Programu, a przy okazji o jego nowych projektach, zapraszamy do udziału w naszym quizie. Spróbuj wskazać właściwą odpowiedź. Jeśli Ci się nie uda, nie martw się, znajdziesz podpowiedź o dołu strony. Dobrej zabawy!

1. Granica jakich regionów Programu jest najdłuższa?

- a) województwa lubelskiego i obwodu wołyńskiego
- b) województwa podkarpackiego i obwodu lwowskiego
- c) województwa podkarpackiego i obwodu zakarpacciego

2. W Programie będzie realizowany jeden Duży Projekt Infrastrukturalny (DPI) z priorytetu TURYSTYKA dotyczący kolejek wąskotorowych. Jakich?

- a) leśnych w Puszczy Białowieskiej
- b) karpackich
- c) „Poleskiego Tramwaju” – Antonówka

3. Mieszkańcy dwóch miast będą bezpieczniejsi dzięki realizacji projektu FIRE&WATERPROOF. Jakie to miasta?

- a) Lwów i Rzeszów
- b) Zamość i Łuck
- c) Równe i Lublin

4. Projekt o akronimie UP2FireSafety z priorytetu ŚRODOWISKO dotyczy ochrony przeciwpożarowej. Jakie obszary leśne będą lepiej chronione dzięki jego realizacji?

- a) Puszcza Karpacka
- b) Puszcza Białowieska
- c) lasy Roztocza

5. Szpitale z Łucka (UA) realizują kilka projektów w Programie na lata 2021-2027. Ze szpitalami z jakich polskich miast?

- a) Rzeszowa, Białegostoku, Ostrołęki
- b) Lublina, Garwolina, Krosna
- c) Puław, Suwałk, Siedlec

6. Która odpowiedź zawiera: najwyższy szczyt, najdłuższą rzekę i największy akwen na obszarze Programu?

- a) Pop Iwan, San, Jezioro Solińskie
- b) Howerla, Bug, Zalew Siemianówka
- c) Tarnica, Narew, Jezioro Świąż

Географічна ВІКТОРИНА

— А тепер настав час для розваг! Якщо ви хочете дізнатися більше про географію Програми та її нові проекти, запрошуємо до участі в нашій вікторині. Спробуйте знайти правильну відповідь. Якщо у вас не вийде, не хвилюйтеся, внизу сторінки ви знайдете підказки. Бажаємо успіху!

1. Кордон яких регіонів Програми є найдовшим?

- a) Люблінського воєводства і Волинської області
- b) Підкарпатського воєводства і Львівської області
- c) Підкарпатського воєводства і Закарпатської області

2. У рамках Програми буде реалізовано один великий інфраструктурний проєкт (ВІП) у пріоритеті ТУРИЗМ, що стосується вузькоколіїних залізниць. Яких саме?

- a) лісових у Біловезькій Пущі
- b) карпатських
- c) Поліського трамваю» – Антонівка

3. Мешканці двох міст перебуватимуть у більшій безпеці завдяки проєкту FIRE&WATER-PROOF. Які це міста?

- a) Львів і Жешів
- b) Замосць і Луцьк
- c) Рівне і Люблін

4. Проєкт з аббревіатурою UP2FireSafety з пріоритету ДОВКІЛЛЯ стосується протипожежного захисту. Які лісові масиви будуть краще захищені завдяки його реалізації?

- a) Карпатські ліси
- b) Біловезька Пуща
- c) ліси Розточчя

5. Лікарні Луцька реалізують кілька проєктів у рамках Програми 2021-2027. Лікарні яких польських міст задіяні?

- a) Жешув, Білосток, Остроленка
- b) Люблін, Гарволін, Кросно
- c) Пулави, Сувалки, Седльце

6. У якій відповіді вказані: найвища вершина, найдовша річка та найбільша водойма на території Програми?

- a) Піп Іван, Сян, озеро Соліна
- b) Говерла, Буг, водосховище Семянувка
- c) Тарниця, Нарев, озеро Світязь

Program Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027

Wspólny Sekretariat (WS)

Centrum Projektów Europejskich
ul. Puławska 180, 02-670 Warszawa, Polska
e-mail: js@pl-ua.eu
tel: +48 22 378 31 79

Oddział WS we Lwowie

ul. Wynnyczenki 14, Lwów, Ukraina
e-mail: branch.lviv@pl-ua.info
tel.: +38 677 076 760

Regionalne punkty kontaktowe:

dane kontaktowe na stronie Programu

Програма Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027

Спільний секретаріат

Центр європейських проєктів

вул. Пулавська, 180, 02-670 Варшава, Польща
e-mail: js@pl-ua.eu
тел.: +48 22 378 31 79

Представництво у Львові

Україна, м. Львів, вул. Винниченка 14
e-mail: branch.lviv@pl-ua.info
тел.: +38 67 707 67 60

Регіональні контактні пункти:

контактні дані на сайті Програми

www.pl-ua.eu

www.facebook.com/InterregPLUA

Niniejsza publikacja została przygotowana przy pomocy finansowej Unii Europejskiej, w ramach Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027. Odpowiedzialność za zawartość tej publikacji leży wyłącznie po stronie jego autorów i nie może być w żadnym przypadku traktowana jako odzwierciedlenie stanowiska Unii Europejskiej.

Program dołożył wszelkich starań w celu zapewnienia dokładności informacji zawartych w niniejszym magazynie, jednak nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek informacje, nieścisłości techniczne, błędy typograficzne itp. pochodzące ze źródeł zewnętrznych. Informacje i linki mogą ulec zmianie bez powiadomienia. Powielanie jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Дана публікація підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027. Відповідальність за зміст цієї публікації лежить виключно на її авторах і за жодних обставин не може розглядатися як така, що відображає позицію Європейського Союзу.

Програма доклала всіх зусиль для забезпечення точності інформації, що міститься в цьому журналі, але не несе відповідальності за будь-яку інформацію, технічні неточності, типографічні помилки тощо, які можуть походити із зовнішніх джерел. Інформація та посилання можуть бути змінені без попереднього повідомлення. Передрук та інше використання матеріалів дозволяється за умови посилання на джерело.

Egzemplarz bezpłatny

Безкоштовна копія

Opracowanie i druk:

Urząd Marszałkowski Województwa
Podkarpackiego

Підготовлено та надруковано:

Маршалківська адміністрація Підкарпатського
воєводства

